ជីវិតរបស់សូឡុង
SOLON

មានកំណើតនៅឆ្នាំទី៣នៃអូឡាំព្យាដទី៣៥ (អូឡាំព្យាដ ៖ រយៈវេលាបួនឆ្នាំដែលនៅចន្លោះកីឡាអឹឡាំពិក) ។ ធ្លាប់ធ្វើការជាចៅក្រមនៅទីក្រុងអាត្ថែននៅឆ្នាំទី៣នៃអូឡាំព្យាដទី៤៥, បានទទួលមរណភាពនៅអូឡាំព្យាដទី៥៥ នៅក្នុងអាយុ៧៨ឆ្នាំ ។

សូឡុងដែលមានដើមកំណើតពូជអំបូរនៅទីក្រុងអាត្ថែន... បានកើតនៅសាឡាមីន នៅអូឡាំព្យាដទី៣៥ ។ ឪពុករបស់គាត់ជាចៅរបស់ស្ដេចសូឌ្រុស ចំណែកម្ដាយរបស់គាត់ជាបងជីដូនមួយ (ផ្នែកខាងម្ដាយ) ជាមួយនឹងម្ដាយរបស់ពីស៊ីសត្រាត ។ គាត់បានចំណាយពេលមួយភាគធំក្នុងយុវវ័យរបស់គាត់ ដើម្បីធ្វើដំណើរទៅប្រទេសអេយីព្ទ... ដោយហេតុថាក្នុងសម័យនោះ ប្រទេសនេះជាទីកន្លែងប្រជុំនៃអ្នកចេះដឹង ។ បន្ទាប់ពីបានរៀនសូត្រអំពីរបៀបគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាលច្រើនប្រភេទ... និងពីអ្វីៗទាំងអស់ដែលទាក់ទងនឹងច្បាប់ទម្លាប់នៃប្រទេសនេះ គាត់បានត្រឡប់មកក្រុងអាត្ថែនវិញ ដែលនៅទីនោះ ចំណេះវិជ្ជាដ៏ជ្រៅជ្រះរបស់គាត់ព្រមទាំងពូជអំបូរដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់របស់គាត់បានធ្វើឲ្យគាត់ទទួលកាន់កាប់តំណែងដ៏សំខាន់ៗនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល ។

សូឡុងជាបុរសម្នាក់ប្រកបដោយបញ្ញាខ្ពង់ខ្ពស់, មានកម្លាំងកំហែងកាយសម្បាទារឹងប៉ឹង, ឆន្ទៈមោះមុតនិងសេចក្ដីស្មោះត្រង់ ។ គាត់ជាវាគ្មិនម្នាក់ដ៏ពូកែ, ជាអ្នកកវី, ជាអ្នកតែងច្បាប់ក្រមព្រមទាំងជាអ្នកធ្វើសិកសង្គ្រាមផង ។ ពេញមួយជីវិតរបស់គាត់ៗបានខំប្រឹងប្រែងខ្នះខ្នែងជួយរកសេរីភាពឲ្យប្រទេសជាតិរបស់គាត់ ។ សូឡុងជាខ្មាំងសត្រូវរបស់ពពួកជនល្មោភអំណាចផ្ដាច់ការ... មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះមិនសូវរវីរវល់ក្នុងការស្វែងរកទ្រព្យសម្បត្តិ ដើម្បីពង្រីកពង្រឹងគ្រួសាររបស់គាត់នោះទេ ។ ដូចតាល្ហែសផងដែរ គាត់មិនដែលបានជាប់ចិត្តដើរតាមបំរើគ្រូបាធ្យាយន៍ណាម្នាក់ផងដែរ ។ គាត់មិនសូវបានយកចិត្តទុកដាក់និងរឿងអាថ៌កំបាំងរបស់ធម្មជាតិនោះឡើយ ប៉ុន្តែបានចាប់អារម្មណ៍តែក្នុងរឿងសីលធម៌ និងរឿងនយោបាយទៅវិញ ។ គឺគាត់នេះហើយដែលបាននិពន្ធសុភាសិតមួយដ៏ល្អប្រពៃ ៖ « នៅគ្រប់មុខវិជ្ជា គេត្រូវមានការចេះដឹងតែល្មមៗបានហើយ »...

ថ្ងៃមួយសូឡុងបានធ្វើដំណើរទៅមីឡេត៍ ដោយគាត់ត្រូវទាក់ទាញដោយកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីរបស់តាល្លែស ហាក់ដូចជាមន្តស្នេហ៍ បន្ទាប់ពីមានការពិភាក្សាអស់មួយរយៈពេលជាមួយនឹងទស្សនវិទូក្រោយនេះ គាត់ក៏បាននិយាយទៅកាន់តាលែសថា ៖ « ឱ! តាលែស... ខ្ញុំមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ខ្លាំងណាស់, ហេតុអ្វីបានជាលោកមិនព្រមរៀបការសោះ; ពីព្រោះពេលនោះលោកច្បាស់ជាមានកូនចៅ ដែលលោកមានការសប្បាយនឹងចិញ្ចឹមឲ្យធំធាត់... » ។

ក្នុងពេលភ្លាមនោះ តាលែសពុំបានឆ្លើយថាអ្វីទាំងអស់ ។ បីបួនថ្ងៃបន្ទាប់មកគាត់ក៏បានបញ្ជាឲ្យបុរសម្នាក់ក្លែងខ្លួនហាក់ដូចជាជនបរទេស ដែលមកលេងពួកគាត់ ។ ជននេះបានអះអាងថា ខ្លួនគេទើបនឹងធ្វើដំណើរមកពីទីក្រុងអាតែ្មនថ្មីៗ ។

– នែ, សូឡុងសួរអ្នកដំណើរ, តើមានរឿងអ្វីប្លែកកើតឡើងឬទេ ?

– គ្មានរឿងអ្វីទេបើតាមខ្ញុំដឹង, បុរសចម្លែកបានពោល, ក្រៅតែពីសពយុវជនម្នាក់ ដែលមនុស្សទាំងឡាយនៅទីក្រុងអាតែ្មន នាំគ្នាហែរយកទៅធ្វើបុណ្យ... គឺដោយហេតុថាយុវជននោះជាកូនអ្នកមានពូជអំបូរខ្ពស់ ។ គឺជាកូនប្រុសរបស់មនុស្សម្នាក់ ដែលគេនាំគ្នាស្រឡាញ់ពេញស្រុក ហើយគាប់ជួនអ្វីបុរសនោះក៏កំពុងតែនៅក្រៅក្រុងអាតែ្មនថែមទៅទៀត អស់ចំនួនមួយរយៈពេលមកហើយ ។ ម្ល៉ោះហើយមិត្តភក្តិរបស់គាត់គ្រប់គ្នា ក៏បានសំរេចថាលាក់រឿងនេះមិនឲ្យគាត់ដឹង ដោយខ្លាចបារម្ភថា រឿងដ៏ខ្លោចផ្សារនេះអាចធ្វើឲ្យគាត់ឈឺស្លាប់...

– ឱ! ឱពុកអ្វីក៏អភ័ព្វម្ល៉េះ... សូឡុងបានឧទានឡើងខ្លាំងៗ, តើគាត់នោះឈ្មោះអ្វីទៅ ? ។

– ខ្ញុំឮគេនិយាយឈ្មោះគាត់ដែរតែខ្ញុំមិនចាំ, ជនអ្នកធ្វើដំណើរបានឆ្លើយតប, ខ្ញុំគ្រាន់តែដឹងថា នេះបើយោងតាមសំដីអ្នកផង ថាជាបុរសម្នាក់មានប្រាជ្ញាខ្ពស់ខ្ពស់ណាស់...

សូឡុងដែលកាន់តែមានការថប់បារម្ភខ្លាំងឡើងៗ មានស្មារតីវង្វេងវង្វាន់អស់ទៅហើយ ។ ទ្រាំមិនបានគាត់ក៏លាន់មាត់ថា ប្រហែលជាសូឡុងទេដឹង ។ បុរសចម្លែកក៏ឆ្លើយតបភ្លាមមួយរំពេចថា ៖ « ហ្នឹងហើយគឺឈ្មោះគាត់នេះហើយ » ឮដូច្នោះភ្លាមសូឡុងក៏មានអាការៈឈឺចាប់ពន់ប្រមាណ រហូតដល់ហែកសំលៀកបំពាក់របស់គាត់ ។ គាត់បោចខ្ញាំសក់ និងវាយតប់ក្បាលរបស់ខ្លួនឯង ! ។

– ម្តេចបានជាយំហើយកើតទុក្ខអ្វីដ៏ម្លឹងៗ, តាលែសពោលទៅកាន់រូបគាត់, ចំពោះការខូចខាតមួយដែលទឹកភ្នែកមួយក្រោមមេឃនេះ មិនអាចជួយកែកុនបាន ។

– អនិច្ចា! ចម្លើយរបស់សូឡុង, មកពីហេតុដូច្នេះហើយដែលបណ្តាលឲ្យខ្ញុំយំ... ខ្ញុំយំសោកនឹងវិបត្តិមួយដែលគ្មានឱសថអ្វីអាចមើលជាបាន ។

នៅទីបញ្ចប់ ត្លាលែសក៏បានសើចពីអាកប្បកិរិយាសំដែងទុក្ខព្រួយទាំងប៉ុន្មានរបស់សូឡុង...

– ឱ! សូឡុង... មិត្តសំឡាញ់របស់ខ្ញុំ, ត្លាលែសពោល... គឺមកពីបុព្វហេតុនេះហើយដែលធ្វើឲ្យខ្ញុំភ័យខ្លាចរឿងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដល់ម្ល៉េះ... ខ្ញុំខ្លាចនឹមនៃចំណងមេត្រីរវាងប្ដីប្រពន្ធ ពីព្រោះខ្ញុំបានដឹងច្បាស់ណាស់ ពីសេចក្ដីឈឺចាប់របស់បុរសម្នាក់ដ៏មានប្រាជ្ញាជាងគេ ក្នុងចំណោមបុរសទាំងឡាយថា... ទោះជាមនុស្សមានចិត្តរឹងប៉ឹងយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនអាចទប់ទល់ជាប់នឹងសេចក្ដីឈឺចាប់ដែលកើតឡើងមកពីសេចក្ដីស្នេហា ហើយនិងពីការថែទាំរក្សាកូនចៅសាច់ឈាម ។ ចូរឯងឈប់ព្រួយបារម្ភពីរឿងនេះទៅ ពីព្រោះរឿងទាំងអស់ដែលគេបាននិយាយប្រាប់ឯង គឺជារឿងភរភូតដែលគេបានគ្រោងទុកសំរាប់សើចលេងតែប៉ុណ្ណោះ ។

★ ★

★

ជាយូរយារណាស់មកហើយ មានកើតសង្គ្រាមមួយយ៉ាងឃោរឃៅ រវាងពួកប្រជាជននៅទីក្រុងអាតែ្មន និងពួកអ្នកស្រុកមេក្ការី ដែលប្រកាប់ប្រចាក់គ្នាស្លាប់រស់តណ្ដើមយកកោះសាឡាមីន ។ នៅចុងបញ្ចប់, បន្ទាប់ពីមានការវាយប្រហារស្លាប់ស្អេកស្កះនៅក្នុងក្រុមទាំងសង្ខាង... ពួកអ្នកទីក្រុងអាតែ្មន ដោយចាញ់ប្រៀបគេផង ដោយធុញថប់នឹងការបង្ហូរឈាមផង ក៏បានបង្គាប់បញ្ជាឲ្យផ្ដន្ទាទោសដល់ស្លាប់ ចំពោះជនទី១ណាម្នាក់ដែលមានការព្រហើនហ៊ានស្នើរឲ្យបង្កើតសង្គ្រាមដណ្ដើមយកកោះសាឡាមីន ដែលពួកប្រជាជនមេក្ការីកំពុងតែកាន់កាប់ ។ សូឡុងក៏មានការព្រួយបារម្ភថា ក្នុងរឿងនេះប្រសិនបើគាត់ហារមាត់និយាយ នឹងអាចនាំទុក្ខទោសដល់ខ្លួនឯង ក៏ប៉ុន្តែបើគាត់នៅស្ងៀមវិញ វានឹងអាចធ្វើឲ្យបង់ខាតដល់ប្រជាជាតិរបស់គាត់ ។ ម៉្លោះហើយគាត់ក៏បានសំរេចចិត្តក្លែងខ្លួនធ្វើជាមនុស្សឆ្កួត ដើម្បីអាចនិយាយស្ដីថាយ៉ាងណាក៏បាន ព្រមទាំងប្រព្រឹត្តអាកប្បកិរិយាបែបណាក៏បានទាំងអស់ដោយគ្មានទោសពៃរ៍អ្វី ។ គាត់ក៏បានឲ្យគេផ្សាយពាសពេញទីក្រុងថាខ្លួនគាត់មានការឡប់សតិខូចស្មារតីអស់រលីងទៅហើយ ។ បន្ទាប់ពីបានតែងកំណាព្យដ៏កំសត់ ពោរពេញទៅដោយមនោសញ្ចេតនាអាណិតអានាថខ្លួនឯង ដែលគាត់បានទន្ទេញច្រើនដងរហូតដល់ចាំមាត់ គាត់ក៏បានដើរចេញពីផ្ទះ ដោយសំលៀកបំពាក់ក្រខ្វក់និងរហែករហុយ ។ គាត់មានខ្សែដែលគាត់ពាក់ព្យួរជាប់នឹងកខ្លួនឯង ព្រមទាំងពាក់មួកកំពូលស្រួចមួយដែលពោរពេញទៅដោយក្អែល ។ ពលរដ្ឋជាច្រើនរូបក៏បានប្រមូលផ្ដុំគ្នាចោមរោមជុំវិញរូបគាត់ ។ សូឡុងក៏ឡើងឈរលើដុំថ្មមួយ ដែលតាមទម្លាប់គេប្រើសំរាប់ប្រកាសដំណឹងជាសាធារណៈ ហើយគាត់

ក៏ចាប់ផ្ដើមសូត្រកំណាព្យដែលជាការខុសប្លែកពីទម្លាប់ធម្មតារបស់គាត់ ៖

– គឺជាភ័ព្វអាក្រក់ណាស់សំរាប់រូបខ្ញុំ, សូឡុងបានស្រែកដង្ហោយនៅចំពោះមុខអ្នកផង, ដែលក្រុងអាតែ្ទនជាស្រុកកំណើតរបស់ខ្ញុំ... ឱ! ខ្ញុំគួរតែកើតនៅហ្វូឡេ–ក្លង់ដេ ឬនៅសីយ៉ែន ឬក៏នៅទីកន្លែងណាអាក្រក់សាមាន្យ ព្រៃផ្សៃយ៉ាងណាក៏បានដែរ ដូចម្ដេចក៏គ្រាន់បើជាងក្រុងអាតែ្ទន : ពីព្រោះខ្ញុំមិនចង់ឲ្យគេចង្អុលមុខខ្ញុំថាអាគាត់នេះជាជនជាតិអាតែ្ទនដែលបានរត់ប្រាស់អាយុ យ៉ាងគួរឲ្យអៀនខ្មាស់ពីសាឡាមីន ។ ពួកយើងត្រូវតែសងសឹកភ្លាមមួយរំពេជ ចំពោះការប្រមាថដែលយើងទើបនឹងបានទទួល... ហើយត្រូវកាន់កាប់កន្លែងសប្បាយក្សេមក្សាន្តមួយ ដែលពួកសត្រូវយើងបានដណ្ដើមយកទៅដោយអយុត្តិធម៌ ។

ពាក្យនេះបានបណ្ដាលឲ្យពួកអ្នកនៅទីក្រុងអាតែ្ទនមានសេចក្ដីរំភើបយ៉ាងខ្លាំង ។ ពួកគេក៏ភ្ញាក់រលឹកស្មារតី រួចនាំគ្នាកែប្រែក្រឹត្យបញ្ញត្តិរបស់ពួកគេ ។ ពួកគេនាំគ្នាកាន់អាវុធព្រមគ្នាឡើង ហើយបានសំរេចចិត្តយ៉ាងមុតមាំធ្វើសង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងពួកមេហ្គារីឡើងវិញ ។

សូឡុងក៏បានត្រូវគេជ្រើសរើសធ្វើជាមេបញ្ជាការកងទ័ព ។ គាត់និងកូនចៅរបស់គាត់បានចុះធ្វើដំណើរក្នុងទូកនេសាទជាច្រើន... មានទូកសង្គ្រាមមួយដែលមានអ្នកចែវ៣៦នាក់មកតាមពីក្រោយ ។ គាត់មកឈប់សំកាំងមិនឆ្ងាយប៉ុន្មានពីសាឡាមីន ។ ពួកមេហ្គារី (ជនជាតិស្ប៉ារតឺ... ដែលសុទ្ធសឹងជាពួកក្រិកដូចជាជនជាតិអាតែ្ទនផងដែរ) ហាក់ដូចជាដឹងថាមានរឿងអ្វីកើតឡើង ក៏នាំគ្នារត់ព្រោងព្រាតក្នុងសភាពអារាត់អារាយទៅរកកាន់អាវុធរៀងខ្លួន ។ ពួកគេបានស្រាយនាវារបស់គេមួយ ហើយបញ្ជូនឲ្យទៅមើលដល់កន្លែងកើតហេតុ ដើម្បីគ្រាន់ដឹងឲ្យច្បាស់ថាតើមានរឿងអ្វីកើតឡើង ។ នាវានោះក៏បានខិតចូលទៅជិតក្បែរមែនទែន ជាហេតុបណ្ដាលឲ្យសូឡុងចាប់ឃាត់បាន ។

សូឡុងក៏បានបញ្ជាឲ្យចាប់ចង់ពួកមេហ្គារីដែលនៅក្នុងទូកនោះទាំងអស់ ។ គាត់ក៏បានយកអ្នកក្លាហាននៃទីក្រុងអាតែ្ទនជាច្រើននាក់ទៅដាក់បញ្ចូលជំនួស ហើ–យបង្គាប់បញ្ជាឲ្យពួកនេះបើកក្ដោងឆ្ពោះទៅសាឡាមីន ដោយលបលាក់ឲ្យបានយូរជាទីបំផុត ។ សូឡុងបាននាំទៅជាមួយគាត់ នូវពួកយុទ្ធជនដែលសេសសល់ ហើយបានចូលទៅក្នុងដីកោះតាមកន្លែងមួយផ្សេង ។

សូឡុងបានពើបប្រទះនឹងពួកមេហ្គារី ដែលលើកគ្នាមកប្រយុទ្ធយ៉ាងគឹកកង ក៏ប៉ុន្តែនៅពេលដែលពួកគេកំពុងតែជាប់ដៃគ្នា... ពួកក្រុមអ្នកក្លាហានដែលសូឡុងបានបញ្ជូនមួយនាវាតែឯកឯង ក៏បានមកដល់ដីកោះដែរ ហើយវាយដណ្ដើមយកបានទីក្រុងទាំងមូលជាចំណុះ ។ សូឡុងបន្ទាប់ពីបានទម្លាក់អាវុធពួកមេហ្គារីរួចហេ

ិយ ក៏បានបញ្ជូនពួកអ្នកទោសសង្គ្រាមឲ្យត្រឡប់ទៅស្រុកខ្លួនវិញ ដោយគ្មានទាមទារយកថ្លៃថ្នូរអ្វីទាំងអស់ ។ បន្ទាប់មក គាត់ក៏បានសង់វិហារនៃសង្គ្រាមមួយសំរាប់ថ្វាយព្រះអង្គារ (ព្រះអាទិទេពនៃជនជាតិក្រិក, ជានិមិត្តរូបនៃសង្គ្រាម) នៅចំត្រង់កន្លែងដែលគាត់បានទទួលជោគជ័យ...

ក្នុងរយៈវេលាបន្ទាប់មក ពួកក្រុមមេក្លាវីដ៏រឹងរូសក៏បានសាកល្បងលើកទ័ពមកវាយតណ្តើមយកកោះសាឡាមីនវិញ ក៏ប៉ុន្តែជាការឥតអំពើ នៅទីបំផុត ពួកក្រុមចំបាំងទាំងសង្ខាង បានសុខចិត្តលើកយករឿងជម្លោះរបស់ខ្លួនប្រគល់ទៅឲ្យពួកឡាសេដេម៉ូន (Lacédémoniens) ជាអ្នកកាត់សេចក្តី ។ នៅពេលនោះ សូឡុងក៏បានបង្ហាញភស្តុតាងដ៏ជាក់ស្តែងនៅចំពោះមុខក្រុមអ្នកតំណាងរាស្ត្រដែលមកពីស្ប៉ារតឺ (Sparte) ថាហ្វីលុសហើយនិងអឺរីហ្សាស ដែលជាកូនរបស់អាយ៉ាក្ស ស្តេចនៅសាឡាមីន បានធ្លាប់មករស់នៅក្នុងក្រុងអាត្វែនកាលក្នុងអតិតកាល, ហើយអ្នកទាំងពីរក៏បានប្រគល់កោះនេះ មកឲ្យពួកអ្នករស់នៅទីក្រុងនេះរួចហើយ ។ គាត់ក៏បានបញ្ជាឲ្យគេបើកផ្នូរខ្មោចជាច្រើន ហើយបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា ផ្នូរនៅស្រុកសាឡាមីនច្រើនតែបែរមុខទៅរកក្រុងអាត្វែន... ចំណែកផ្នូររបស់ពួកមេក្លាវិញ ច្រើនតែបែរទៅរកទិសផ្ទុយ ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ពួកសាឡាមីនច្រើនតែឆ្លាក់នាមត្រកូលនៃអ្នកស្លាប់នៅលើផ្នូរ ដែលជាទំនៀមទំលាប់ពេលនោះ របស់ពួកក្រុងអាត្វែនតែមួយប៉ុណ្ណោះ ។

ក៏ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មាន ពួកមេក្លាវីក៏បានឆ្លៀតឱកាសសងសឹកវិញ... គឺដោយហេតុថា នៅទីក្រុងអាត្វែនមានជម្លោះរវាងគ្រួសារពីរ គឺពួកក្រុមត្រកូលស៊ីឡុង និងក្រុមត្រកូលមេក្លាក្លែស ដែលបង្កើតឲ្យមានការសងសឹកព្យាបាទគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពន់ប្រមាណទៅវិញទៅមក រហូតដល់ចង់បណ្តាលឲ្យមានការរាលដាលស្លាប់មនុស្សពេញទីក្រុង ។ នៅក្នុងអតិតកាល ស៊ីឡុងមានគោលប្រាថ្នាចង់ឡើងធ្វើស្តេចនៅទីក្រុងអាត្វែន ។ ការឃុបឃិតនេះក៏ត្រូវបានបែកការណ៍ ៖ ស៊ីឡុងក៏បានត្រូវពិឃាតជាមួយនឹងពួកក្រុមគូកនរបស់គាត់ជាច្រើននាក់ ។ ពពួកអ្នកដែលរត់រួច ក៏បានគេចទៅពួនអាត្មានៅក្នុងព្រះវិហារមីនែរវ (Minerve ៖ អាទិទេពស្រីមួយទៀតនៃជនជាតិក្រិក) ។ មេក្លាក្លែសដែលនៅពេលនោះមានថានៈជាចៅក្រម បានធ្វើការល្បួងលួងលោមដោយសំដីផ្អែមល្ហែម ដើម្បីឲ្យពួកអ្នកទោសចេញមកបង្ហាញខ្លួននៅតុលាការ ដោយម្នាក់ៗកាន់ខ្សែមួយសរសៃឆ្មារចងជាប់នឹងរូបបដិមាកររបស់ព្រះស្រីនៅចុងខាងម្ខាង ដើម្បីកុំឲ្យបាត់បង់សេរីភាពរបស់ពួកគេដែលព្រះទើបប្រទានឲ្យ ។

នៅពេលដែលពួកនេះបានចាកចុះពីវិហារមកភ្លាមកាលណា ខ្សែចងរបស់ពួក

គេក៏ត្រូវរបួតដាច់ ។ មេក្លាក្លែសក៏បាននិយាយអះអាងថា នេះជាសញ្ញាច្បាស់លាស់ ដែលព្រះស្រីលែងទទួលគាំពារពួកអ្នកទាំងនេះទៀតហើយ ។ ភ្លាមក្នុងរំពេជនោះ មេក្លាក្លែសក៏បានបញ្ជាឲ្យចាប់ខ្លួនពួកអ្នកទាំងនោះច្រើនគ្នា ពួកគេក៏ត្រូវហ្វូងប្រជាពលករនៅក្បែរនោះគប់នឹងដុំថ្មស្លាប់អស់គ្មានសល់ ។ ពួកណាដែលរត់ទៅពួននៅកន្លែងព្រះបដិមាករ ក៏ត្រូវគេពិឃាតដោយគ្មានសេចក្ដីអាណិតមេត្តា និងសេចក្ដីគោរពចំពោះព្រះ ។ មានតែបួនដប់នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលបានរត់រួចខ្លួន គឺដោយសារតែក្រុមភរិយារបស់ពួកចៅក្រមបានយកពួកសេសសល់ទាំងនេះ យកទៅប្រើប្រាស់ហើយដោះលែងឲ្យរួចខ្លួន...

អំពើអធម៌ខ្មៅក្រខ្វក់បែបនេះ បានបណ្ដាលឲ្យអ្នកផងស្អប់ខ្ពើមពួកចៅក្រម តពូជរហូតដល់កូនចៅ ។ ជាយូរឆ្នាំក្រោយមក ពួកកូនចៅរបស់ស៊ីឡុង ក៏បានក្លាយជាមនុស្សមានឥទ្ធិពលដ៏មហិមា ។ គំនុំគុំគួនរវាងក្រុមទាំងពីរ ក៏ត្រូវផ្ទុះឆេះឆាបឡើងខ្លាំងឡើងៗរៀងរាល់ថ្ងៃ ។ សូឡុងដែលកាលពេលនោះមានថានៈជាចៅក្រមទាំងពីរ មានការព្រួយបារម្ភថា ការបែកបាក់គ្នារវាងក្រុមទាំងពីរនេះ នឹងអាចមានលទ្ធភាពនាំឲ្យរលត់រលាយទីក្រុងទាំងមូល ។ គាត់ក៏បាននិយាយបញ្ចុះបញ្ចូលក្រុមទាំងសង្ខាងឲ្យរកចៅក្រមកាត់សេចក្ដី រកការខុសត្រូវដល់ជម្លោះរបស់ពួកគេ ។ ពួកចៅក្រមក៏បានសំរេចសេចក្ដីឲ្យពួកក្រុមត្រកូលស៊ីឡុងឈ្នះ ។ ពួកកូនចៅផៅសណ្ដានរបស់ក្រុមមេក្លាក្លែសទាំងប៉ុន្មាន ក៏បានត្រូវគេបណ្ដេញចេញពីទីក្រុងទាំងអស់គ្នា... សូម្បីតែឆ្អឹងរបស់ពួកអ្នកស្លាប់ទៅហើយ ក៏បានត្រូវគេគាស់កកាយយកចេញពីផ្នូរ ដើម្បីយកទៅគ្រវាត់ចោលនៅក្រៅក្រុងអាតែ្មន ។

ពួកមេក្លារី ដោយឆ្លៀតឱកាសដ៏ល្អរបស់ពួកគេក្នុងពេលនេះ ក៏បាននាំគ្នាលើកអាវុធមកច្បាំងពួកអាតែ្មនម្ដងទៀត គឺនៅចំពេលដែលពួកខាងក្រោយនេះកំពុងតែបែកបាក់គ្នាពេញទំហឹង... ហើយពួកគេក៏បានសំរេចតណ្ដើមយកកោះសាឡាមីនសារជាថ្មី ។

* *

*

នៅពេលដែលសង្គ្រាមស៊ីវិលមួយនៅក្រុងអាតែ្មន មិនទាន់បានផុតរលត់ទៅស្រួលបួលផងក៏ស្រាប់តែមានផ្ទុះវិបត្តិទំនាស់មួយទៀតដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ហើយដែលប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ជាងមុនទៅទៀត ។ ពួកពលរដ្ឋក្រីក្រទាំងឡាយក៏ស្រាប់តែត្រូវជំពាក់គេវណ្ណក... ហើយក៏ត្រូវតុលាការនាំខ្លួនមកកាត់ទោសរៀងរាល់ថ្ងៃ ដាក់ទោសពិន័យឲ្យក្លាយទៅជាខ្ញុំកញ្ជះដាច់ថ្លៃរបស់ពួកក្រុមដែលគេជំពាក់ ។ ពួកក្រោ

យនេះក៏បាននាំយកពួកអ្នកងារទៅប្រើធ្វើការដូចគោក្របី ឬក៏យកទៅលក់ដូរតាមទំនើងចិត្ត ។ ពួកប្រជាជនក្រីក្រក៏បានប្រមូលផ្ដុំគ្នាឡើងស្វែងរកមេកើយ ដើម្បីឃាត់ដំណើរព្រឹត្តិការណ៍ ធ្វើយ៉ាងណាកុំឲ្យពួកគេត្រូវយកទៅលក់ដូរបន្តរទៅទៀត... ថ្វីបើពួកគេពុំមានសោហ៊ុយសងប្រាក់បំណុលដោយទាន់ពេលវេលាក្ដី ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ពួកគេថែមទាំងបានបង្ខំឲ្យពួកចៅក្រមទាំងអស់ប្រមូលទ្រព្យសម្បត្តិខ្លួនយកមកចែកចាយឲ្យស្មើភាគគ្នាជាមួយអ្នកក្រីក្រ... ដូចជាលីក្ហួកបានធ្វើនៅស្ប៉ារតឺ ។ សភាពរំជើបរំជួលបែបនេះក៏បានរីកទំហំដុះដាលកាន់តែខ្លាំងទៅៗ, ទំនាស់បាក់បែកនៅក្នុងសង្គម (រវាងពួកអ្នកក្រនិងអ្នកមាន)... ក៏កាន់តែមានកំស្ួលពិសធ្ងន់ធ្ងររហូតដល់គេមិនអាចស្វែងរកឱសថមកព្យាបាលវិបត្តិនេះបាន ។

សូឡុងក៏បានត្រូវក្រុមជម្លោះទាំងសង្ខាងបោះឆ្នោតលើកឡើងឲ្យធ្វើជាអាជ្ញាកណ្ដាលដើម្បីផ្សះផ្សារនិងជួសជុលសភាពរហែកនៃសង្គម ! ។ មុនដំបូងគាត់មិនបានព្រមទទួលយកជាដាច់ខាតនូវបេសកកម្មមួយដ៏សែនស្មុគស្មាញបែបនេះ...ប៉ុន្តែបន្ទាប់មកទឹកចិត្តស្នេហាជាតិរបស់គាត់, ចំណង់ចង់បំរើប្រយោជន៍សាធារណៈក៏បានចំរុញឲ្យគាត់ពោលអះអាងកាលពីក្នុងអតិតកាលថា សមភាពនឹងអាចបញ្ឈប់ការតវ៉ានិងការកើតទុក្ខមិនសុខចិត្តគ្រប់បែបយ៉ាង ។ ម្នាក់ៗក៏បានបកស្រាយពាក្យឃ្លាទាំងនេះទៅតាមការយល់ឃើញនិងផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេរឿងៗខ្លួន។ ពួកអ្នកក្រនឹកស្មានថា សូឡុងមានគោលបំណងចង់ឲ្យមនុស្សទាំងអស់មានភាពស្មើគ្នា... ចំណែកពួកអ្នកមានវិញនឹកស្មានថា គាត់មានគោលបំណងធ្វើរង្វាស់រង្វាល់នៃជីវិត ដោយយោងទៅតាមជាតិកំណើតពូជអំបូរនិងកិត្តិយសរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ។ ដូច្នេះពាក្យពាក្យសំដីរបស់គាត់ បានធ្វើឲ្យមានការធូរស្រាល ដល់គ្រប់ត្រចៀកអ្នកស្ដាប់... រហូតដល់អ្នកផងបានមូលមតិគ្នាសុំឲ្យគាត់ឡើងធ្វើជាស្ដេច ។

មនុស្សច្រើនគ្នា ថ្វីបើគ្មានការទាក់ទងនឹងរឿងទំនាស់រវាងវណ្ណៈនិងវណ្ណៈនៅក្នុងទីក្រុងក៏ដោយ, ពុំអាចរកឱសថឯណាក្រៅទៀតបានដើម្បីទប់ទល់នឹងវិបត្តិនៃការបែកបាក់គ្នា... ម្ល៉ោះហើយក៏បានស្ម័គ្រចិត្តរួបរួមគ្នាស្វែងរកចៅហ្វាយម្នាក់ ដែលមានសណ្ដានចិត្តល្អ ហើយដែលអ្នកផងទទួលស្គាល់ថាជាមនុស្សមានបញ្ញាជាងគេនៅលើផែនដីនេះ ។ ប៉ុន្តែសូឡុងមិនបានព្រមទទួលយកដំណោះស្រាយដែលតម្រូវឲ្យរូបគាត់ធ្វើជាមេដឹកនាំនោះទេ... គាត់គេចខ្លួនចេញឆ្ងាយពីទីនោះ ហើយបានប្រកាសថា គាត់នឹងបដិសេធសំណើរបស់ពួកគេយ៉ាងដាច់អហង្កា ។

មិត្តភក្តិដ៏ជិតដិតតាំងប៉ុន្មានរបស់គាត់ក៏បានស្ដីបន្ទោសដល់រូបគាត់គ្រប់ៗគ្នា។ អ្នកទាំងនោះបានពោលដោយសំដីពោរពេញដោយសេចក្ដីទោមនស្សដូច្នេះថា ៖

– ម្ដេចដូច្នេះសូឡុង ? គ្រាន់តែខ្លាចអ្នកផងតិះដៀលថាលោកជាអ្នកជិះជាន់...

លោកបែរជាមិនព្រមបង្កើតពូជពង្សវង្សត្រកូលមហាក្សត្រមួយ ដែលថ្ងៃក្រោយទៅគង់តែមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ជាក្រោយមិនខាន... ហើយគត់តែអ្នកផងកោតគោរពគ្រប់ៗគ្នា ? លោកមើលទីម៉ូដាស កាលពីដើមគាត់មិនបានតែងតាំងខ្លួនឯងជាស្ដេចនៅអឺបេទេឬ ? ចំណែកពីតាកវិញ កឺគាត់មិនកំពុងតែសោយរាជ្យនៅមីទីឡែននោះទេឬសព្វថ្ងៃ ? ការពិតមិនអីចឹង ? ។

ប៉ុន្តែទោះជាគេនិយាយបញ្ចុះបញ្ចូលវែងឆ្ងាយយ៉ាងណា ក៏សូឡុងមិនព្រមស្ដាប់ពាក្យសំដីបែបនេះដែរ ។ « រាជវាំងរបស់ស្ដេច ហើយនិងអំណាចផ្ដាច់ការ » សូឡុងឆ្លើយតប « ...តាមពិតគឺជាទីកន្លែងដ៏ល្អប្រសើរមែនទែន, ក៏ប៉ុន្តែទីនោះត្រូវខណ្ឌរុំព័ទ្ធជុំវិញដោយជ្រោះជ្រលង, កាលណាគេបានចូលទៅហើយ គេរកច្រកចេញវិញមិនរួចទេ...» ។ ដូច្នេះទៅ... ទោះជាមានមនុស្សច្រើនគ្នាបានទទូចសុំអង្វរយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏សូឡុងមិនបានព្រមទទួលយកមុខងារដ៏ថ្កុំថ្កើងរុងរឿងមួយដែលអ្នកផងលើកជូនគាត់ដោយសុទ្ធចិត្តនេះដែរ ។ មិត្តភក្តិរបស់គាត់បានចាត់ទុករូបគាត់ថាជាមនុស្សឆ្កួត...។

សូឡុងបានខំប្រឹងស្វះស្វែងដោយសុទ្ធចិត្ត រកដំណោះស្រាយដើម្បីឲ្យធូរស្រាលដល់វិបត្តិ ដែលធ្វើឲ្យក្រុងអាតែ្មនជ្រួលច្របល់វឹកវរ ។ គាត់ក៏បានចាប់ផ្ដើមចេញកំណត់បញ្ញាមួយដែលចែងថា ការជំពាក់វាក់វិនទាំងអម្បាលមាណរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ នឹងត្រូវលើកលែងចោលទាំងអស់... ម្ល៉ោះហើយពួកជនណាដែលមានគេជំពាក់ប្រាក់នោះ ក៏ពុំអាចទៅទារយកបំណុលវិញបានឡើយ ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីធ្វើជាគំរូចំពោះអ្នកដទៃទាំងអស់គ្នា គាត់ក៏បានយកមាស៧ដំឡឹងដែលគាត់ត្រូវបានទទួលជាមរតកពីឪពុករបស់គាត់ យកទៅបង្វិលត្រឡប់ទៅឲ្យគេវិញ ។ គាត់បានប្រកាសថែមទៀតថា កិច្ចជំពាក់ដែលនឹងកើតមានឡើងនៅថ្ងៃមុខដែលមានលក្ខណៈយករូបកាយទៅធានា នឹងត្រូវទុកជាមោឃៈតទៅទៀត ដើម្បីចៀសវាងកុំឲ្យមានវិបត្តិសង្គមដដែលកើតឡើងសារជាថ្មីម្ដងទៀត ។ បក្សទាំងសង្ខាង មុនដំបូងមិនសូវជាសប្បាយចិត្តនឹងការកាត់សេចក្ដីបែបនេះសោះ ៖ ពួកអ្នកមានៗការទាស់ចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ដោយហេតុថាពួកគេត្រូវខូចខាតដោយសារតែមិនបានទារបំណុលមកវិញ... ចំណែកពួកអ្នកក្រីក្រវិញ ក៏កើតមានសេចក្ដីទោមនស្សព្រោះតែពួកគេមិនបានចំណែកទ្រព្យសម្បត្តិចែកឲ្យស្មើភាគគ្នា ។ ក៏ប៉ុន្តែពួកអ្នកខាងណាក៏ដោយ ថ្ងៃក្រោយមកក៏មានជំនឿជឿជាក់នៅក្នុងចិត្តថា ដំណោះស្រាយបែបសូឡុងមានផលប្រយោជន៍ពិតប្រាកដមែន ហើយជាដំណោះស្រាយពោរពេញដោយសុភនិច្ឆ័យ ។ ម្ល៉ោះហើយពួកគេក៏បានជ្រើសរើសសារជាថ្មីយករូបគាត់ឲ្យធ្វើជាអាជ្ញាធរ ដើម្បីបន្សាបការជ្រួលច្របល់វឹកវរ បង្កើតឡើងដោយពួក

ក្រុមគណបក្សបី ដែលយកទីក្រុងអាត្ថែនមកហែកចែកគ្នា ។ ពោល... ពួកគេក៏បានប្រគល់អំណាចពេញលេញទៅសូឡុង ដើម្បីឲ្យគាត់មានលទ្ធភាពកែប្រែច្បាប់តាមទំនើងចិត្តរបស់គាត់ ព្រមទាំងតែងតាំងរដ្ឋាភិបាលយោងទៅតាមចំណង់របស់គាត់ ។

ពួកអ្នកស្រុកភ្នំកាលណោះ (បដិវត្តន៍បារាំងនៃឆ្នាំ១៧៨៩បានយកគំរូតាមរឿងជីវប្រវត្តិរបស់សូឡុងដែរ... ពីព្រោះក្នុងសម័យបដិវត្តន៍នេះ មាន«ពួកអ្នកស្រុកភ្នំ»បានឡើងមកធ្វើជាអ្នកតំណាងក្នុងសភាបដិវត្តន៍នៃសាធារណរដ្ឋបារាំង) មានគោលប្រាថ្នាចង់ឲ្យប្រជាពលរដ្ឋ ឡើងមកកាន់កាប់កិច្ចការរបស់រដ្ឋនៅគ្រប់ទីកន្លែង ។ ពួកដែលរស់នៅលើផ្ទៃរាបមានយោបល់ថា មានតែពួកអ្នកចេះដឹងបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវទទួលកាន់កិច្ចការសាធារណៈ ។ ចំណែកពួកនៅក្នុងកងនាវីវិញបានយល់ថា ពួកចៅក្រមត្រូវតែដកស្រង់ចេញមកពីវណ្ណៈទាំងពីរ ។

សូឡុងដែលគេជ្រើសរើសយកធ្វើជាអាជ្ញាកណ្ដាលកំពូល មានអំណាចដូចមហាក្សត្រ ក៏បានចាប់ផ្ដើមលប់បំបាត់ចោលទាំងអស់ នូវច្បាប់របស់ដ្រាកុង, អ្នកដែលបានកាន់កិច្ចការកំពូលមុនរូបគាត់... ដោយហេតុច្បាប់ទាំងនោះមានលក្ខណៈតឹងរ៉ឹងហួសនិស្ស័យពេក ។ ទោសកំហុសដ៏ស្រាលបំផុតក៏ត្រូវទទួលទណ្ឌកម្មដោយការពិឃាត ប្រហែលគ្នានឹងទោសកំហុសដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតផងដែរ ។ រួមសេចក្ដីមក អ្នកដែលមានកំហុសដូចជាសេចក្ដីខ្ជិលច្រអូស ឬបានលួចផ្លែឈើ ឬស្មៅមួយចំនួន ត្រូវមានទុក្ខទោសស្មើគ្នានឹងអ្នកដែលបានប្រមាថព្រះ ឬប្រមាថវត្ថុស័ក្តិ-សិទ្ធិជាទីសក្ការៈ, មានឃាតកម្មជាដើមឬអ្វីៗទៀត ដែលគេបានចាត់ទុកថា ជាអំពើដ៏ខ្មៅក្រខ្វក់ជាទីបំផុត ។ ម្ល៉ោះហើយ អ្នកផងបានយល់ថា ច្បាប់ទាំងអស់នេះ បានត្រូវសរសេរឡើងដោយលោហិត ។

ថ្ងៃមួយគេបានសាកសួរទៅដ្រាកុងថា ៖ ហេតុអ្វីបានជាគាត់បង្គាប់បញ្ជា ឲ្យកាត់ទោសប្រហាជីវិត ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋឬមជ្ឈឹមតែទាំងអស់ ដោយគ្មានពេលនឹងរើរវល់ចំពោះបទណាស្រាលឬបទណាធ្ងន់នោះ? ។ ដ្រាកុងក៏បានឆ្លើយថា គឺពីព្រោះបទកំហុសដ៏ស្រាលបំផុតត្រូវទទួលពិន័យដោយដកហូតជីវិតទៅហើយ... ម្ល៉ោះហើយគាត់មិនដឹងរករបៀបពិន័យឯណាឲ្យតឹងរ៉ឹងជាងការពិឃាតទៅទៀត ចំពោះអំពើអាក្រក់ដ៏ធំៗមែនទែន ។

សូឡុងបានចែកវណ្ណៈប្រជាពលរដ្ឋក្នុងសម័យនោះជាបីប្រភេទ យោងតាមទ្រព្យសម្បត្តិដែលបុគ្គលម្នាក់ៗមានជាកម្មសិទ្ធិ ។ គាត់បានអនុញ្ញាតឲ្យបើកទ្វារនៃកិច្ចការសាធារណៈចំពោះប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ... លើកលែងតែពួកសិប្បករតែប៉ុ-ណ្ណោះ ដែលរស់នៅដោយកិច្ចការស្នាដៃរបស់ខ្លួនឯង ។ ពួកអ្នកចុងក្រោយនេះ

ដោយពុំបានទទួលមុខតំណែងអ្វីទាំងអស់ ម្ល៉ោះហើយក៏មិនត្រូវបានទទួលបុព្វសិទ្ធិអ្វីដូចអ្នកដទៃផងដែរ ។

★ សូឡុងបានបង្គាប់បញ្ជាឲ្យមានការជ្រើសរើសជានិច្ចនិរន្តរ៍ នូវក្រុមចៅក្រមដ៏សំខាន់ៗទាំងឡាយ តែនៅក្នុងចំណោមពួកអ្នកចេះដឹងដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត...

★ ប្រសិនណាបើមានការបះបោរមួយកើតឡើង នរណាដែលមិនបានចូលក្នុងបក្សខាងណានោះ នឹងត្រូវចាត់ទុកថាជាអ្នកបានប្រព្រឹត្តអំពើខ្មៅក្រខ្វក់បំផុត...

★ នៅក្នុងលក្ខណៈណាដែលបុរសម្នាក់បានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយស្រីអ្នកមាន... ហើយបើបុរសនោះមានប្រដាប់បន្តពូជស្លាប់ស្ពូក... ស្ត្រីនោះមានសិទ្ធិនឹងរួមដំណេកជាមួយនឹងបងប្អូនដ៏ជិតដិតបំផុតរបស់ប្តីនាង ដែលនាងបានជ្រើសរើស ។

★ សូឡុងបានកំរិតឲ្យស្រីៗយកសម្បត្តិទ្រព្យឲ្យប្តី មានចំនួនត្រឹមតែសំពត់បីនិងគ្រឿងរបស់របរក្នុងផ្ទះបន្តិចបន្តួចដែលគ្មានតម្លៃ ។

★ គេអាចសម្លាប់មនុស្សកំផិត (ប្តីឬប្រពន្ធរបស់ខ្លួន) បើគេទាន់មនុស្សនេះកំពុងប្រព្រឹត្តអាការសាហាយស្មន់ជាក់ស្តែង (ត្រង់កន្លែងនេះ ច្បាប់បារាំងហើយនិងច្បាប់ខ្មែរបុរាណបានអនុវត្ត ដោយយកគំរូតាមសូឡុង)។

★ គាត់បានត្បិតត្បៀតការចំណាយរបស់ស្រីៗ ព្រមទាំងបានលប់បំបាត់ចោលនូវពិធីបុណ្យជាច្រើនយ៉ាង ដែលអស់អ្នកស្រីៗនិងលោកជំទាវច្រើនតែប្រារព្ធ ។

★ គាត់បានហាមប្រាមមិនឲ្យនិយាយអាក្រក់ ពីអ្នកដែលបានទទួលមរណភាពរួចទៅហើយ ។

★ គាត់បានបើកច្បាប់អនុញ្ញាត ឲ្យពួកអ្នកដែលមានកូនចៅ ជ្រើសរើសយកជនណាក៏បានដែរ ដើម្បីទទួលយកមរតក ពោលគឺឲ្យតែនៅក្នុងលក្ខណៈណាដែ-លពួកអ្នកទាំងនោះនៅមានស្មារតីស្រួលបួលនៅឡើយ នៅពេលដែលពួកគេធ្វើកិច្ចបណ្តាំ ។

★ ជនណាដែលបានបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិខ្លួនឯង ត្រូវចាត់ទុកថា បានប្រព្រឹត្តអំពើថោកទាបដ៏ខ្មៅក្រខ្វក់, បុគ្គលនោះត្រូវបាត់បង់បុព្វសិទ្ធិទាំងឡាយដែលខ្លួនមាន ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ទោសឧក្រិដ្ឋបែបនេះនឹងធ្លាក់ទៅលើគ្រប់បុគ្គលណា ដែលមិនបានចិញ្ចឹមឪពុកម្តាយរបស់ខ្លួន នៅពេលដែលគាត់ចូលវ័យចាស់ជរា ។ កូនប្រុសមិនទទួលនាទីចិញ្ចឹមឪពុករបស់ខ្លួនឯងទេ ប្រសិនបើកាលពីនៅក្នុងយុវវ័យឪពុករបស់ខ្លួនមិនបានណែនាំកូនឲ្យរៀនចេះដឹងពីមុខរបរមួយសំរាប់ចិញ្ចឹមជីវិត។

★ ជនបរទេសណាក៏ដោយ មិនបានត្រូវទទួលឋានៈជាពលរដ្ឋនៅទីក្រុងអាតែ្ននោះទេ ប្រសិនបើជននេះមិនបានទទួលការនិរទេសអស់មួយជីវិត ពីសំណាក

ប្រទេសដើមរបស់គេផ្ទាល់ ឬក៏គេមិនបានសំរេចមករស់នៅជ្រកកោនក្នុងទីនោះជាមួយនិងក្រុមគ្រួសារគេទាំងអស់ ដើម្បីប្រកបរបររកស៊ីណាមួយ ។

★ គាត់បានបន្ថយចំនួនប្រាក់កំរៃដែលគេធ្លាប់បានផ្តល់ឲ្យពួកកីឡាករជារង្វាន់នោះ ។

★ គាត់បានបញ្ជាឲ្យរដ្ឋការចិញ្ចឹមពួកកូនរបស់ពួកអ្នក ដែលបានស្លាប់ក្នុងសង្គ្រាមដើម្បីស្រោចស្រង់ប្រទេសជាតិ ។

★ អ្នកដែលទទួលខុសត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ថែរក្សាក្មេងមិនគ្រប់អាយុ... មិនអាចរស់នៅជាមួយម្តាយនៃក្មេងនោះទេ... ចំណែកអ្នកទទួលមរតកយ៉ាងជិតបំផុតក៏មិនអាចដាច់ខាតត្រូវទទួលថានៈជាអ្នកអភិបាលដែរ (អ្នកទទួលខុសត្រូវមើលក្មេង) ។

★ ការលួចបំបាត់ត្រូវទទួលទោសពិន័យដល់ស្លាប់, ចំណែកជនណាដែលបានខ្វេះភ្នែកគេម្ខាង នឹងត្រូវទទួលទោសពិន័យ ដោយត្រូវគេខ្វេះភ្នែកវិញទាំងសង្ខាង

ច្បាប់របស់សូឡុងទាំងប៉ុន្មាន បានត្រូវគេឆ្លាក់នៅលើផ្ទាំងថ្ម ។ ពួកក្រុមជំនុំក្សរីបានរួមប្រជុំគ្នាធ្វើសេចក្តីសច្ចាប្រណិធាន ថាគេនឹងគោរពច្បាប់ទាំងនេះពុំឲ្យមានខ្ចោះ ហើយនិងញ៉ាំងឲ្យអ្នកដទៃគោរពតាម ។ ពួកអ្នកទទួលបន្ទុកថែរក្សាច្បាប់នេះ ក៏បានធ្វើការស្បថស្បែរជាឧឡារិកថា បើបុគ្គលណាម្នាក់មានការខ្វះខាតមិនគោរពច្បាប់ទាំងនេះជាធរមាន... បុគ្គលនោះនឹងត្រូវមានកាតព្វកិច្ចថ្វាយជាដង្វាយដល់ព្រះវិហារអាប៉ុឡុង នូវរូបចម្លាក់មួយធ្វើពីមាសសុទ្ធដែលមានទម្ងន់ស្មើគ្នានឹងរូបព្រះ ។

គេបានតែងតាំងក្រុមចៅក្រមរួចជាស្រេច ដើម្បីធ្វើការបកស្រាយច្បាប់, នៅក្នុងលក្ខណៈណាដែលមានទំនាស់ផ្សេងៗកើតឡើង ក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋទាក់ទងនឹងច្បាប់នេះ ។

ថ្ងៃមួយនៅពេលដែលសូឡុងគាត់តែងនិពន្ធច្បាប់... ក៏ស្រាប់តែអាណាករកាស៊ី (អ្នកប្រាជ្ញក្រិកម្នាក់ទៀត) បានសើចចំអកឡកឡឺយចំពោះគាត់ដូច្នេះថា ៖

– យើ! អាណាកាស៊ីពោល, លោកហ៊ានអះអាងថា គ្រាន់តែលោកបានរៀបចំពាក្យពីបីម៉ាត់នេះ លោកនឹកស្មានតែបានបង្ក្រាបអយុត្តិធម៌ និងតណ្ហារបស់មនុស្សលោកឬ (!?) ក្រិត្យក្រមខ្លះវាមានលក្ខណៈដូចតែសំបុកពីងពាងអីចឹងឯង គឺចាប់បានតែសត្វល្អិតៗប៉ុណ្ណោះ ។

– មនុស្សយើងតែងតែរក្សារបស់អ្វីៗ ដែលគេបានអនុម័តរួមគ្នា, សូឡុងឆ្លើយតប ។ ខ្ញុំនឹងធ្វើច្បាប់របស់ខ្ញុំឲ្យវាទៅតាមលំនាំមួយ ដែលធ្វើឲ្យប្រជាពលរដ្ឋគេអាចយល់ថាពួកគេនឹងទាញប្រយោជន៍ ក្នុងការគោរពបានច្រើនជាងក្នុងការបំពាន ។

អ្នកខ្លះបានសួរគាត់ថា ហេតុអ្វីបានជាគាត់មិនបានតុបតែងច្បាប់ សំរាប់ផ្ដន្ទាពួកបិតុឃាត (ជនដែលសម្លាប់ឪពុកខ្លួនឯង) ។ គាត់បានឆ្លើយថា...« គឺពីព្រោះខ្ញុំមិនដែលជឿថា នៅក្នុងលោកនេះមានជនអភ័ព្វរហូតទៅដល់សម្លាប់ឪពុកម្ដាយរបស់ខ្លួនឯងនោះឡើយ » ។

គាត់តែងតែនិយាយទៅកាន់មិត្តភក្ដិរបស់គាត់ថា ៖ មនុស្សដែលមានអាយុ៧០ឆ្នាំទៅហើយ មិនត្រូវខ្លាចស្លាប់ទៀតទេ ហើយក៏មិនត្រូវថ្ងូរត្អូញត្អែរអំពីរឿងជីវិតទៀតដែរ ។

★ គាត់បានពោលថា ពួកអ្នកបំរើវាំង មានប្រៀបហាក់ដូចជាលុយសេនដែលគេប្រើទុកសំរាប់រាប់ ។ ជនទាំងនេះជាតំណាងតិចក្ដីច្រើនក្ដី នូវឆន្ទៈភ្លើតភ្លើនរបស់ស្ដេច...

★ នរណាហើយដែលបានចូលទៅជិតស្ដេច មិនមែនត្រូវប្ដូលឃោបល់ដែលធ្វើឲ្យស្ដេចសប្បាយចិត្តនោះទេ... ប៉ុន្តែគួរថ្វាយដំបូន្មានណាដែលប្ដូលការចំណេ-ញដល់ទ្រង់...

★ យើងពុំមានអ្នកដឹកនាំឯណាដែលល្អប្រសើរជាងបញ្ញាញាណរបស់យើងទេ... ហើយមុននឹងប្រព្រឹត្តការយើងគួរតែសួរពិចារណាញាណរបស់យើងជាមុនសិន ។

★ គេគួរតែផ្ដល់តម្លៃទៅលើសេចក្ដីសុចរិត និងកិរិតសីលធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់របស់បុគ្គលណាម្នាក់... ជាជាងមានសេចក្ដីទុកចិត្តទៅលើសេចក្ដីសច្ចាប្រណិធានរបស់មនុស្សម្នាក់នេះ ។

★ គេមិនគួរបង្កើតចំណងមិត្តភាព ដោយរាក់កំភែលនោះទេ... ក៏ប៉ុន្តែបើការចងមិត្តនេះបានប្រព្រឹត្តឡើងរួចទៅហើយ គឺជាការមួយប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ជាទីបំផុត បើកាលណាគេត្រូវផ្ដាច់ចំណងនោះទៅវិញ ។

★ មធ្យោបាយមួយដ៏សក្ដិសិទ្ធិនិងដ៏រហ័សបំផុតដែលអនុញ្ញាតឲ្យគេមានលទ្ធភាពទប់ទល់នឹងការប្រមាថ... គឺការបំភ្លេចចោល ។

★ គេមិនត្រូវវាយឫកធ្វើជាអ្នកត្រួតត្រាបង្គាប់បញ្ជានោះទេ... បើខ្លួនឯងហើ-យមិនដែលបានរៀនស្ដាប់បង្គាប់បញ្ជានរណាទាំងអស់នោះ...។

★ អ្នកផងទាំងពួងត្រូវតែស្អប់ខ្ពើមការភរភូត ។

★ នៅទីបញ្ចប់គេត្រូវតែលើកតម្កើងព្រះ, ត្រូវគោរពឪពុកម្ដាយរបស់ខ្លួនឯងហើយគ្មានត្រូវមានការទាក់ទងរកស៊ីជាមួយ និងមនុស្សអាក្រក់ទាល់តែសោះ ។

* *

*

សូឡុងបានសង្កេតឃើញថា ពីសីស្សត្រាតបានបង្កើតក្រុមបក្សមួយដ៏ធំសំបើមនៅទីក្រុងអាតែន, ហើយជននេះក៏បានចាត់វិធានការណ៍ចាំបាច់គ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីតែងតាំងខ្លួនឯងជាស្តេច ។ ម្ល៉ោះហើយសូឡុងក៏បានប្រឹងប្រែងពេញសមត្ថភាព ដើម្បីប្រឆាំងទប់ទល់និងគោលប្រាថ្នារបស់ជននេះ ។ គាត់បានកោះហៅឲ្យមានការរួមប្រជុំមនុស្សជាច្រើននៅកណ្តាលទីសាធារណៈ ។ នោពេលនោះ សូឡុងមានពាក់គ្រឿងអាវុធពេញទាំងខ្លួនផង ហើយគាត់ក៏បានស្រែកប្រកាសវែកមុខពីកិច្ចការសម្ងាត់របស់ពីសីស្សត្រាត ៖

– ឱ ! ប្រជាជននៅទីក្រុងអាត្តែនទាំងឡាយ, គាត់ស្រែកពោលខ្លាំងៗ, ខ្ញុំជាបុគ្គលម្នាក់ដែលមានបញ្ញាញាណជ្រៅជ្រះជាងអ្នកទាំងឡាយ ដែលមិនបានដឹងពីគោលគំនិតអាក្រក់របស់ពីសីស្សត្រាត, ហើយក៏មានសេចក្តីក្លាហានជាងអ្នកទាំងអស់ដែលបានដឹងរឿងនេះហើយតែធ្វើអ្វីពុំកើត ព្រោះតែមានការខ្លាចរអារហើយខ្វះទឹកចិត្តក្នុងការប្រឆាំងនិងគោលបំណងនេះ ។ ខ្ញុំបានប្រុងប្រៀបខ្លួនជាស្រេចដើម្បីដឹកនាំអ្នកទាំងអស់គ្នាធ្វើការប្រឆាំងតស៊ូយ៉ាងអង់អាច ដើម្បីការពារសេរីភាពរបស់ពួកយើង ។

កាលនោះពួកប្រជាពលរដ្ឋ ដែលគាំទ្រពីស៊ីស្សត្រាតក៏បានយល់ថា សូឡុងជាមនុស្សឆ្កួត ។ បីបួនថ្ងៃបន្ទាប់មក, ពីសីស្សត្រាតក៏បានបណ្តាលធ្វើឲ្យមានការរបួសលើខ្លួនឯង ហើយក៏បានបញ្ជាឲ្យគេលើកខ្លួនគាត់ ដែលប្រឡាក់ពោរពេញដោយឈាមដាក់ផ្តុកលើរទេះមួយបរទៅកណ្តាលទីសាធារណៈ ។ ពីសីស្សត្រាតក៏បានផ្សព្វផ្សាយដំណឹងថា ពួកសត្រូវរបស់ខ្លួនគាត់បានលួចវាយឆ្មក់ខ្លួនគាត់ពីក្រោយខ្នង ជាហេតុបណ្តាលធ្វើឲ្យខ្លួនគាត់ធ្លាក់ទៅក្នុងសភាពការណ៍អាណោចអធមបែបនេះ ។ ពួកហ្វូងប្រជាពលករទាំងប៉ុន្មានក៏មានការរំភើបញាប់ញ័រយ៉ាងខ្លាំង ពួកគេក៏ប្រុងប្រៀបរៀបចំខ្លួនជាស្រេច ដើម្បីងើបឡើងកាន់អាវុធការពារពីសីស្សត្រាត...

– ឱ! កូនប្រុសរបស់អ៊ីប៉ូក្រាសីអើយ! សូឡុងបានពោលឡើង, ឯងដើរតួរជាអ៊ុយសីស (Ulysse, វិរៈបុរសក្រិក)បែបនេះ វាមិនទំនងសោះ...។ អ៊ុយលីសបានធ្វើឲ្យរលាត់ស្បែកខ្លួនឯងដើម្បីបញ្ឆោតខ្មាំង, ចំណែកខ្លួនឯងវិញ បានធ្វើឲ្យរបួសខ្លួនឯង ដើម្បីបញ្ឆោតប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនឯង ។

ពេលនោះហ្វូងប្រជាពលករក៏បានធ្វើការប្រជុំគ្នាអ៊ូរអរឡើង ។ ពីសីស្សត្រាតក៏បានសុំឲ្យមានអង្គរក្សការពារខ្លួនគាត់ចំនួន៥០នាក់ ។ សូឡុងក៏បានធ្វើការព្រមានយ៉ាងខ្លាំងវែកញែកនៅចំពោះមុខអ្នកទាំងអស់គ្នា អំពីគ្រោះថ្នាក់ដែលបានកើតឡើងអំពីវិធានការណ៍បែបនេះ ។ ក៏ប៉ុន្តែគាត់មិនអាចនិយាយអ្វីបានសោះទៅលើ

ប្រជាពលករ ដែលកំពុងតែរំជើបរំជួលញាប់ញ័រនិងឃោរឃៅ... ហើយដែលអនុញ្ញាតឲ្យពីសីស្ត្រាតប្រមូលអង្គរក្សបានរហូត៤០០នាក់ ព្រមទាំងឲ្យប្រមូលកងទ័ពបានជាច្រើន រហូតដល់ខ្លួនគាត់បានក្លាយទៅជាចៅហ្វាយម្ចាស់នៃបន្ទាយនៅទីក្រុងអាតែ្កន ។ អ្នកមុខអ្នកការនៅក្នុងទីក្រុងមានការភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំង ម្នាក់ៗបំរុងថយចេញពីតួនាទីនិងសេចក្ដីទទួលខុសត្រូវទៅរកសេចក្ដីសុខរៀងៗខ្លួន ។

សូឡុងមិនអស់សង្ឃឹមឡើយ ។ គាត់ក៏បានស្ដីបន្ទោសដល់ពួកប្រជាពលរដ្ឋដំបីសេចក្ដីល្ងង់ខ្លៅនិងភាពកំសាករបស់ពួកគេ...។ គាត់បាននិយាយទៅកាន់អ្នកទាំងអស់គ្នាដូច្នេះថា ៖

– កាលពីមុន, សូឡុងពោល, វាជាការស្រួលពន់ពេកណាស់ចំពោះអ្នកទាំងអស់គ្នា ដើម្បីហាមឃាត់កុំឲ្យអំណាចផ្ដាច់ការនេះមានកំណើតឡើងបាន ។ ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវដែលវាចេញរូបរាងទៅហើយ... នោះក៏វាជាកិត្តិយសកាន់តែខ្ពង់ខ្ពស់ថែមទៀតចំពោះអស់លោកអ្នកដើម្បីកំចាត់អំពើជិះជាន់មនុស្សបែបនេះ ឲ្យវាដាច់ឫសគល់តែម្ដង ! ។

ក៏ប៉ុន្តែដោយប្រជាពលរដ្ឋទាំងឡាយកំពុងតែស្ថិតនៅក្នុងសភាពភ្លឹកភ្លាំងយ៉ាងខ្លាំង... សំដីសំដៅអ្វីៗទាំងប៉ុន្មានរបស់សូឡុង ហាក់ដូចជាគ្មានឥទ្ធិពលអ្វីទាល់តែសោះទៅលើពួកគេ ។ ឃើញដូច្នេះ, គាត់ក៏ដើរត្រឡប់មកផ្ទះរបស់គាត់វិញហើយបានប្រមូលយកគ្រឿងអាវុធរបស់គាត់ យកទៅដាក់តាំងនៅពីមុខព្រឹទ្ធសភារួចគាត់ក៏ចាប់ផ្ដើមស្រែកដង្ហោយឡើងយ៉ាងខ្លាំងៗដូច្នេះថា ៖

– ឱ! ប្រទេសជាតិមាតុភូមិរបស់ខ្ញុំ... ខ្ញុំបានជួយសង្គ្រោះអ្នក តែតាមពាក្យសំដីនិងឫទ្ធិពលនៃសំនួរវោហាររបស់ខ្ញុំតែប៉ុណ្ណោះ ។ ខ្ញុំសូមយកព្រះធ្វើជាប្រធានសាក្សីថា ខ្ញុំមិនដែលភ្លេចអំពីការរៀបចំការពារក្បួនច្បាប់ទម្លាប់ ហើយនិងសេរីភាពរបស់ប្រទេសជាតិខ្ញុំនោះឡើយ ។ ឱ! មាតុភូមិរបស់ខ្ញុំ ! ខ្ញុំចាកចេញទៅពេលនេះហើយ... ខ្ញុំឃ្លាតចេញពីរូបអ្នកដោយគ្មានវិលត្រឡប់, ពីព្រោះខ្ញុំជាបុគ្គលតែម្នាក់គត់ ដែលបានតាំងខ្លួនជាសត្រូវនឹងជនដែលកាន់អំណាចផ្ដាច់ការ ក្នុងពេលដែលពួកអ្នកឯទៀតៗទាំងអស់គ្នា កំពុងតែរៀបចំទទួលយកជននេះធ្វើជាចៅហ្វាយម្ចាស់ ។

សូឡុងមិនដែលបានសំរេចចិត្តថា នឹងអាចគោរពកោតខ្លាចពីសីស្ត្រាតនោះឡើយ ។ ដោយគាត់មានការភ័យខ្លាចបារម្ភថា ពួកជនដែលរស់នៅទីក្រុងអាតែ្កននិងអាចបង្ខិតបង្ខំរូបគាត់ឲ្យកែប្រែច្បាប់ ដែលគាត់បានសច្ចាប្រណិធានថានឹងគោរពតាមដោយគ្មានចន្លោះរួចទៅហើយនោះ... គាត់ក៏បានជ្រើសរើសយកការនិរទេសដោយចេតនា ព្រមទាំងបានសំរេចស្វែងរកការត្រេកសប្បាយក្នុងការធ្វើដំណើរ

ដើម្បីស្គាល់ពិភពលោក ជាជាងរស់នៅដោយវេទនាក្នុងអារម្មណ៍នៅក្រុងអាត្តែន ។ គាត់ក៏បានឆ្លងចូលទៅក្នុងប្រទេសអេយីព្ទ ដែលគាត់បានសំណាក់នៅមួយរយៈពេលក្នុងវាំងរបស់អាម៉ាស៊ីស (Amasis) ។ ពីស្សីសត្រាតដែលមានការគោរពនិងស្រលាញ់សូឡុងយ៉ាងខ្លាំង ក៏មានការរំជើបរំជួលក្នុងមនោសញ្ចេតនា ចំពោះការថយខ្លួនទៅចូលនិវត្តន៍របស់សូឡុង ។ ជនអ្នកកាន់អំណាចផ្តាច់ការម្នាក់នេះក៏បានសាកល្បងផ្ញើលិខិតមួយទៅលួងលោមចិត្តគាត់ឲ្យវិលត្រឡប់មកវិញ ដោយមានសេចក្តីដូចតទៅនេះ ៖

« ខ្លួនខ្ញុំមិនមែនជាជនជាតិក្រិកតែមួយនាក់ ដែលបានតណ្តើមយកអធិបតេយ្យភាព (តួនាទីជារាជា) នៃប្រទេសជាតិរបស់ខ្ញុំនោះទេ ។ ខ្ញុំពុំបានប្រព្រឹត្តអ្វីឆ្គាំឆ្គងផ្ទុយនឹងច្បាប់ ឬដែលប្រឆាំងនឹងព្រះនោះក៏ទេដែរ, ពីព្រោះខ្ញុំជាកូនចៅតំណពូជពង្សពីស្តេចកូឌ្រូស... ចំណែកពួកអ្នកស្រុកនៅអាត្តែនក៏បានស្បថស្បែរថានឹងរក្សាទុករាជអំណាចរបស់ទ្រង់ទៅឲ្យកូនចៅរបស់ផងទ្រង់ ។ ខ្ញុំមានការប្រុងប្រយ័ត្នជាអតិបរិមា ក្នុងការគោរពច្បាប់ក្រិត្យក្រមដែលលោកបានសរសេរនោះឲ្យបានត្រឹមត្រូវជាទីបំផុត... លើសពីពេលដែលរដ្ឋបានត្រូវគ្រប់គ្រងដោយពួកប្រជាពលករទៅទៀត ។ ហើយក្រៅពីកិត្តិយសខ្លះៗដែលត្រូវបានមកសមស័ក្តិនឹងតួនាទីរបស់ខ្ញុំ, ខ្ញុំគ្មានបានទទួលបុព្វសិទ្ធិអ្វីទៀតដែលមានការខុសប្លែកពីប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញធម្មតានោះដែរ ។ ខ្ញុំគ្មានគំនុំគុំគួនអ្វីចំពោះរូបលោកដែលបានបើកកកាយនូវគំរោងការណ៍របស់ខ្ញុំនោះទេ ។ ខ្ញុំជឿជាក់ច្បាស់ណាស់ថា បុព្វហេតុដែលបានជំរុញឲ្យលោកធ្វើដូច្នេះ គឺបណ្តាលមកពីមនោសញ្ចេតនាស្រលាញ់ប្រទេសជាតិ, មិនមែនមកពីការស្អប់រូបខ្ញុំនោះទេ... ពីព្រោះលោកពុំបានដឹងជាមុនទេថា ខ្ញុំនឹងមានអាកប្បកិរិយាបែបណាទៅថ្ងៃមុខ, ពុំនោះសោតទេ ប្រសិនបើលោកបានដឹងជាមុន នោះប្រហែលជាលោកពុំបានដាក់ទោសកំហុសមកលើវិធានការរបស់ខ្ញុំនោះឡើយ ។ សូមលោកវិលត្រឡប់មកវិញដោយគ្មានការព្រួយបារម្ភ, ហើយសូមជឿជាក់លើសំដីរបស់ខ្ញុំចុះថា សូឡុងគ្មានត្រូវការអ្វីខ្លាចនឹងពីស្សីសត្រាតនោះទាល់តែសោះ... ពីព្រោះថាខ្ញុំមិនទាំងដែលចង់ធ្វើបាបចំពោះជនណា ដែលធ្លាប់ជាសត្រូវរបស់ខ្ញុំគ្រប់ពេលវេលានោះផង ។ ខ្ញុំសូមចាត់ទុករូបលោកថា ជាមិត្តភក្តិដ៏ល្អបំផុតរបស់រូបខ្ញុំ ហើយលោកច្បាស់ជានឹងបានទទួលផលប្រយោជន៍ដ៏ល្អប្រសើរគ្រប់យ៉ាងពីរូបខ្ញុំ... គឺដោយហេតុថា បើតាមខ្ញុំស្គាល់រូបលោក ខ្ញុំមើលមិនឃើញ ថាលោកអាចមានមនោសញ្ចេតនាក្បត់ជាមួយជនណាម្នាក់នោះជាដាច់ខាត ។ ប្រសិនបើលោកមានមូលហេតុអ្វី ដែលរាំងរាដំណើររបស់លោកមិនឲ្យវិលត្រឡប់មកក្រុងអាត្តែនវិញនោះ... លោកអាចសំណាក់គ្រប់ទីកន្លែងណាឯទៀតបាន ក៏

ស្រេចតែរូបលោកចុះ ៖ ខ្ញុំនឹងមានសេចក្ដីសប្បាយរីករាយជានិច្ច ធ្វើយ៉ាងណាកុំឲ្យតែបុព្វហេតុនៃការនិរទេសខ្លួនរបស់លោក គឺជារូបខ្ញុំ ! » ។

សូឡុងក៏បានសរសេរលិខិតតបទៅពីស៊ីស្រ្ដាតវិញដោយសេចក្ដីដូច្នេះថា « ខ្ញុំជឿច្បាស់ណាស់ថា លោកនឹងមិនធ្វើអ្វីអាក្រក់មកលើខ្ញុំទេ, ដោយហេតុថាកាលពីដើមយើងជាមិត្តភក្ដិនឹងគ្នា មុននឹងលោកក្លាយទៅជាជនកាន់អំណាចផ្ដាច់ការ ហើយខ្លួនខ្ញុំក៏ប្រហែលជាមិនបណ្ដាលញ៉ាំងឲ្យរូបលោកស្អប់ខ្ពើម លើសពីពួកអ្នកឯទៀត ដែលស្អប់ខ្ពើមអំពើជិះជាន់មនុស្សនោះដែរ ។ ខ្ញុំទុកសេរីភាពឲ្យបុគ្គលម្នាក់ៗមានលទ្ធភាពវិនិច្ឆ័យទៅតាមគំនិតរបស់គេទៅចុះ... ថាតើវាមានផលប្រយោជន៍ពិតមែនឬទេ ចំពោះប្រជាជននៅអាតែ្គន ដែលត្រូវគ្រប់គ្រងដោយជនកាន់អំណាចផ្ដាច់ការតែម្នាក់ ជាជាងត្រូវទទួលអភិបាលដោយពួកក្រុមចៅក្រមជាច្រើននាក់ ។ ខ្ញុំត្រូវទទួលស្គាល់ថា លោកជាជនកាន់អំណាចផ្ដាច់ការម្នាក់ដ៏ប្រសើរជាងគេបំផុត ក៏ប៉ុន្តែខ្ញុំពុំមានជំនឿថា ខ្ញុំមានកាតព្វកិច្ចត្រូវវិលត្រឡប់មករស់នៅទីក្រុងអាតែ្គននេះវិញទេ ៖ គឺថា បន្ទាប់ពីបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលសេរីមួយរួចហើយ ៗបន្ទាប់ពីបានបដិសេធតួនាទីជាមេដឹកនាំ ដែលពួកគេបានប្រគល់មកឲ្យរូបខ្ញុំ គេអាចមានលទ្ធភាពនឹងស្ដីបន្ទោសឲ្យរូបខ្ញុំមិនខាន ហើយពួកគេច្បាស់ជាជឿថា ខ្ញុំគាំទ្រសកម្មភាពរបស់លោក ប្រសិនបើគេឃើញខ្ញុំត្រឡប់វិលវិញ » ។

សូឡុងក៏បានសរសេរសំបុត្រមួយច្បាប់ទៀតទៅអេពីម៉េនីឌ (Epiménides) ដែលមានសេចក្ដីដូច្នេះថា ៖

« ដោយច្បាប់របស់ខ្ញុំពុំបានហុចផលប្រយោជន៍អ្វីប៉ុន្មាន ដូច្នេះការវាយបំបាក់ច្បាប់ទាំងនេះចោលទៅក៏ពុំបានជាបណ្ដាលឲ្យខូចខាតប្រយោជន៍អ្វីប៉ុន្មានដែរចំពោះទីក្រុង ។ ទោះជាព្រះក្ដី, ទោះជាអ្នកសរសេរច្បាប់ក្ដី ពុំបានផ្ដល់ផលប្រយោជន៍អ្វីដល់ទីក្រុងឡើយ, ប៉ុន្តែបានហុចផលផ្លែផ្កាដល់ពួកក្រុមអ្នកដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋឲ្យសមស្របនឹងគោលបំណងរបស់គេ, ក្នុងលក្ខណៈណាដែលពួកគេមានឆន្ទៈល្អ ៖ ច្បាប់របស់ខ្ញុំពុំមានប្រយោជន៍អ្វីទេ... ក៏ប៉ុន្តែពួកអ្នកដែលបានបំពានច្បាប់ទាំងនេះ បានធ្វើឲ្យបះក្រឡាប់ស្ថាប័ននៃសាធារណរដ្ឋអស់រលីងតែម្ដង... ដោយពុំបានខាខាំងរាំងរាពីស៊ីស្រ្ដាត កុំឲ្យដណ្ដើមយកអធិបតេយ្យភាព ។ ខ្ញុំបានទាយទុកជាមុនរួចហើយ ថាអ្វីៗដែលត្រូវមកដល់ ច្បាស់ជានឹងមកដល់ ៖ ក៏ប៉ុន្តែគ្មាននរណាម្នាក់ជឿខ្ញុំឡើយ ។ ពីស៊ីស្រ្ដាតដែលខំយកចិត្តយកថ្លើម និងខំប្រឹងបញ្ចោរពួកប្រជារាស្ត្រនៅក្នុងទីក្រុង ក៏បានលេចឡើងជាមនុស្សមានភក្ដីភាពស្មោះត្រង់ជាងរូបខ្ញុំ ដែលបានខំប្រឹងនិយាយការពិតទៅរកពួកគេ ។ ខ្ញុំបានស្នើរសុំដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋធ្វើការប្រយុទ្ធតស៊ូ ដើម្បីរាំងរាសភាពអណោចអធ័មនេះ កុំឲ្យកើតមានឡើ

ីងបាន... ក៏ស្រាប់តែពួកគេបានទុករូបខ្ញុំជាមនុស្សឆ្កួតទៅវិញ ។ គេបានអនុញ្ញាតឲ្យពីស៊ីស្ត្រាតមានអង្គរក្សដ៏ច្រើនលើសលប់... ហើយបុគ្គលនេះក៏បានយកអង្គរក្សទៅប្រើប្រាស់ដើម្បីបង្ក្រាបទីក្រុងទាំងមូល ឲ្យធ្លាក់ចូលក្នុងទាសភាព, ចំណែកខ្លួនខ្ញុំវិញក៏បានសំរេចចិត្តដកថយខ្លួនចេញពីទីនោះតែម្តងទៅ » ។

* *

*

ក្រេស៊ុស, ស្តេចនៃជនជាតិលីឌី មានតួនាទីជាអ្នកទទួលសួយសារអាករពីពួកជនជាតិក្រិកទាំងឡាយដែលរស់នៅខាងប៉ែកអាស៊ី ។ នៅក្នុងសតវត្សនោះ ពពួកជនជាតិក្រិកជាច្រើនដ៏មានទេពកោសល្យ បានលះបង់ប្រទេសរបស់ខ្លួន ដើម្បីទៅតាំងលំនៅនៅសារដឺ ដែលជារាជធានីរបស់ព្រះចៅអធិរាជក្រេស៊ុស ។ ទីក្រុងនោះ ជាទីក្រុងលូតលាស់សម្បើម សំបូរសប្បាយរុងរឿង ពោរពេញដោយមនុស្សមានកិត្តិយសនិងជនមានទ្រព្យសម្បត្តិ ។ នៅទីនោះ, អ្នកផងនិយាយល្បីតែពីសូឡុង ជាហេតុបណ្តាលឲ្យស្តេចក្រេស៊ុសមានចំណង់ចង់ជួបគាត់ជាខ្លាំង ។ ព្រះចៅក៏បញ្ជូនមនុស្សឲ្យទៅអញ្ជើញសូឡុងឲ្យមកសំណាក់នៅក្នុងរាជវាំងរបស់ទ្រង់ ។ សូឡុងក៏បានសរសេរលិខិតឆ្លើយតបទៅទ្រង់វិញដូច្នេះថា ៖

« ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណជាអតិបរិមា ចំពោះមិត្តភាពដែលទ្រង់បានសំដែងបង្ហាញមកលើរូបខ្ញុំ ហើយខ្ញុំសូមយកព្រះធ្វើជាប្រធានសាក្សីអំពីទឹកចិត្តរបស់ខ្ញុំ ៖ ប្រសិនបើខ្ញុំបានសំរេចចិត្តតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយថា រស់នៅក្នុងលក្ខណៈជាមនុស្សមានសេរីនោះទេ, នោះខ្ញុំច្បាស់ជាសុខចិត្តរស់នៅក្នុងរាជធានីរបស់ទ្រង់... ជាជាងរស់នៅក្នុងទីក្រុងអាតែ្មន នៅចំពេលដែលពីស៊ីស្ត្រាត កំពុងតែប្រើអំណាច់ជិះជាន់សង្កត់សង្កិន ។ ក៏ប៉ុន្តែពេលនេះខ្ញុំកំពុងតែរស់នៅដោយសែនសប្បាយ យោងទៅតាមលក្ខណៈជីវិតមួយដែលខ្ញុំបានជ្រើសរើស នៅក្នុងតំបន់មួយដែលអ្វីៗមានភាពស្មើគ្នាទាំងអស់ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ខ្ញុំនឹងធ្វើដំណើរទៅលេងទ្រង់ ដើម្បីស្រង់យកការត្រេកសប្បាយ ដោយបានរស់នៅក្បែរទ្រង់មួយរយៈពេល » ។

សូឡុងក៏បានធ្វើដំណើរទៅទីក្រុងសារដឺ តាមសំណើររបស់ក្រេស៊ុសដែលមានសេចក្តីរំភើបញាប់ញ័រជាខ្លាំងចង់ជួបគាត់ ។ នៅពេលដែលគាត់បានឆ្លងកាត់ប្រទេសលីឌី សូឡុងបានសង្កេតឃើញថា មានវរជនធំៗដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ដែលទៅណាមកណាមានក្បួនដំណើរហែរហមដ៏អធឹកអធ៉ម និងពោរពេញដោយ

គ្រឿងអលង្ការ ។ រាល់តែឯង... គាត់តែងនឹកស្មានថាជាព្រះរាជាដែលកំពុងធ្វើដំណើរយាត្រា ។ នៅទីបំផុត សូឡុងក៏បានត្រូវគេនាំទៅបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខក្រេស៊ុសដែលកំពុងអង្គុយរង់ចាំគាត់នៅលើបល្ល័ង្ករបស់ទ្រង់ ។ នៅពេលនោះ ស្តេចបានតុបតែងខ្លួនដោយសំលៀកបំពាក់ដ៏ឆើតឆាយបំផុត ប៉ុន្តែសូឡុងគាត់ហាក់ដូចជាពុំបានចាប់អារម្មណ៍ទៅលើរបស់ថ្លៃថ្នូរទាំងអស់នេះទេ ។ ក្រេស៊ុសក៏បាននិយាយទៅកាន់គាត់ថា ៖

– នែភ្ញៀវរបស់យើង... យើងបានទទួលដឹងពួពីបញ្ញានិងកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ឯងតាមសំដីរបស់អ្នកផង ។ យើងបានដំណឹងថា ឯងបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសជាច្រើនណាស់... ប៉ុន្តែតើឯងមានដែលឃើញនរណាម្នាក់ដែលស្លៀកពាក់ដ៏សម្បើមអស្ចារ្យជាងរូបយើងនេះទេ ? ។

– ខ្ញុំដែលបានឃើញ, សូឡុងឆ្លើយតប, គឺសត្វមាន់ព្រៃ, មាន់គកនិងសត្វក្ងោក... ពួកសត្វទាំងនេះមានសំលៀកបំពាក់ដ៏សម្បើមអស្ចារ្យជាងទ្រង់... ហើយអ្វីៗដែលវាមាន គឺបានមកពីធម្មជាតិសុទ្ធសាធ គឺពួកវាមិនដែលចាំបាច់ខំប្រឹងតែងខ្លួននោះផងទេ...

ចម្លើយដោយមិនបានព្រៀងទុកនេះ បានធ្វើឲ្យក្រេស៊ុសមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ជាខ្លាំង ។ ស្តេចក៏បានបញ្ជាឲ្យពួកមនុស្សរបស់ទ្រង់បើកហិបមាសប្រាក់និងគ្រឿងអលង្ការបស់ទ្រង់ (ស្តេចក្រេស៊ុសជាស្តេចមហាសម្បត្តិក្នុងបុរាណកាលរបស់ក្រិក)... ទាំងប៉ុន្មានដើម្បីបង្ហាញដល់សូឡុង ។ រួចទ្រង់ក៏កោះហៅគាត់ជាលើកទី២ដើម្បីសួរថា ៖

– តើលោកមានដែលឃើញមនុស្សណាម្នាក់ដែលសប្បាយជាងរូបខ្ញុំនេះទេ?

– ប្រាកដជាមាន, សូឡុងឆ្លើយតប, គឺតែលុស្ស (Tellus), ពលរដ្ឋម្នាក់នៅទីក្រុងអាតែ្វន ។ គឺជាបុរសម្នាក់ដែលបានរស់នៅក្នុងភាពសុចរិត នៅក្នុងសាធារណរដ្ឋមួយដែលមានសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អ ៖ គាត់បានបន្សល់កូនពីរនាក់ ដែលមានគេស្រឡាញ់រាប់អានច្រើនគ្នា ព្រមទាំងបានទុកសម្បត្តិទ្រព្យល្មមសមគួរ ដើម្បីឲ្យពួកគេរស់នៅបាន... មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ គាត់បានទទួលសុភមង្គលធំធេង ដោយបានទៅស្លាប់ដោយមានអាវុធនៅក្នុងដៃ, ដោយបានដណ្តើមយកជ័យជំនះសំរាប់ប្រជាជាតិខ្លួនឯង ។ ពួកអ្នកស្រុកនៅទីក្រុងអាតែ្វន បានសង់ផ្នូរមួយយ៉ាងល្អនៅត្រង់ទីកន្លែងដែលគាត់បានបាត់បង់ជីវិត ព្រមទាំងបានផ្តល់កិត្តិយសដ៏ធំដុំសម្បើមសំរាប់រូបគាត់ថែមទៀត ។

ក្រេស៊ុសរឹតតែមានការភ្ញាក់ផ្អើល លើសពីកាលលើកទីមួយទៅទៀត ។ ស្តេចបានយល់ថា សូឡុងជាមនុស្សឡប់ស្មារតី...

– បើអីចឹង, ក្រេស៊ុសឧទានឡើង, តើជនណាទៅជាមនុស្សសប្បាយជាងគេបន្ទាប់ពីតែលុស ? ។

– កាលពីដើមមានបុរសពីរនាក់បងប្អូននិងគ្នា, សូឡុងឆ្លើយតប, ម្នាក់ឈ្មោះក្លេអូប៊ីស ម្នាក់ទៀតឈ្មោះប៊ិតុង ។ អ្នកទាំងពីរមានកម្លាំងរឹងប៉ឹង... ទៅទីកន្លែងណាតែងតែច្បាំងឈ្នះគេនៅទីកន្លែងនោះ ។ អ្នកទាំងពីរស្រឡាញ់គ្នាណាស់មិនដែលរស់នៅបែកពីគ្នាទេ ។ ថ្ងៃមួយជាថ្ងៃបុណ្យ, ដូនជីនៃព្រះវិហារហ៊្សូណុង (Junon : ព្រះស្រីមួយអង្គនៃជនជាតិក្រិក ប្រហែលគ្នានឹងប្រាសាទនាងខ្មៅ) ដែលត្រូវជាមាតានៃអ្នកទាំងពីរ ត្រូវការធ្វើពលិកម្មបូជាយញ្ញនៅព្រះវិហារ ។ ដោយគេក្រយកគោមកទឹមរទេះ... ក្លេអូប៊ីសហើយនិងប៊ិតុងក៏សុខចិត្តទៅទឹមនៅរទេះរបស់ម្តាយខ្លួនទាំងពីរនាក់... ហើយពួកគេអូសគាត់រហូតដល់ទីកន្លែងដែលគាត់ចង់ទៅ ។ ប្រជាពលរដ្ឋទាំងឡាយក៏បានជូនពរដល់ពួកគេគ្រប់ៗគ្នា ។ ដូនជីជាមាតាមានសេចក្តីសប្បាយរីករាយពន់ប្រមាណ ក៏បានធ្វើការបួងសួងដល់ព្រះហ៊្សូណុង សូមឲ្យទ្រង់ប្រទានអ្វីៗដ៏ល្អជាងគេបំផុតដល់ពួកគេ ។ នៅពេលដែលពិធីបូជាយញ្ញបានប្រព្រឹត្តរួចហើយ, ហើយនៅពេលដែលបងប្អូនទាំងពីរបានស្រស់ស្រូបអាហារឆ្អែតឆ្អន់យ៉ាងឆ្ងាញ់ពិសារ... ពួកគេក៏នាំគ្នាទៅនិទ្រាលក់ស្កប់ស្កល់ហើយក៏ទទួលមរណភាពទាំងពីរនាក់ក្នុងរាត្រីនោះទៅ...

ឮដូច្នេះ ស្តេចក្រេស៊ុសមានសេចក្តីក្រេវក្រោធយ៉ាងខ្លាំង ៖

– ម៉េចអីចេះ... ស្តេចពោល, ឯងមិនព្រមចាត់ទុករូបអញក្នុងចំណោមមនុស្សដ៏សប្បាយជាងគេទេឬ ?

– ឱ! ព្រះចៅនៃស្រុកលីឌី, សូឡុងពោលតប, ទ្រង់មានសំបុកសម្បត្តិដ៏មហិមា, ទ្រង់ជាចៅហ្វាយម្ចាស់នៃប្រជាពលរដ្ឋដ៏ច្រើនរាប់មិនអស់...។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងជីវិតតែងតែមានការប្រែប្រួលសំខាន់ៗ ដែលធ្វើឲ្យគេមិនហ៊ានសន្និដ្ឋានជាមុនបានអំពីសុភមង្គលរបស់មនុស្ស... ដរាបណាបើជននោះមិនទាន់បានទៅដល់ទីចប់នៃមុខរបររបស់ខ្លួននោះទេ ។ ពេលវេលាតែងតែបង្កើតនូវឧប្បត្តិហេតុថ្មីៗថែមមកទៀត ដែលគ្មាននរណាអាចស្មានទុកជាមុន ៖ ម្ល៉ោះហើយគេមិនអាចអួតអាងពីជោគជ័យបានទេ ដរាបណាបើសង្គ្រាមមិនទាន់ចប់ ។

ស្តេចក្រេស៊ុសមានសេចក្តីទោមនស្សយ៉ាងខ្លាំង ហើយក៏បញ្ជូនសូឡុងឲ្យត្រឡប់ទៅវិញ ។ តាំងពីពេលនោះមក ស្តេចក៏លែងកោះហៅគាត់ឲ្យមកជួបសារជា ថ្មី ។

ជនម្នាក់ឈ្មោះអេសុបដែលបានធ្វើដំណើរក្នុងពេលនោះដែរ មកពីទីក្រុងសារដឺ ក្នុងតួនាទីជាអ្នកជួយកំសាន្តអារម្មណ៍ដល់ស្តេចក្រេស៊ុស... មានការអាក់

អន់ចិត្តយ៉ាងខ្លាំងចំពោះស្តេចដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើមិនគប្បីចំពោះជនម្នាក់ ដែលមានកិត្តិនាមល្បីល្បាញដូចសូឡុង ។

– ឱសូឡុង, អេសុបបានពោលទៅគាត់, គេមិនត្រូវចូលទៅជិតពួកស្តេចនោះទេ បើពុំនោះសោត គេត្រូវតែនិយាយពីកិច្ចការអ្វីៗ ដែលបណ្តាលឲ្យទ្រង់សព្វព្រះហឫទ័យ...

– ផ្ទុយទៅវិញ, សូឡុងពោលតប, គេមិនត្រូវចូលទៅជិតស្តេចនោះទេ...ប៉ុន្តែបើគេជ្រួលចូលទៅជិតហើយ... គេត្រូវតែនិយាយអ្វីៗដែលជាការពិត ។

ស្តេចសុីរុសបានចាប់អាស្ទារ្យ, ជីតាខាងម្តាយរបស់ខ្លួនឯងទៅធ្វើជាឈ្លើងសង្គ្រាម មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះបានដកហូតមុខតំណែងនិងរដ្ឋជាច្រើនដែលអាស្ទារ្យជាអ្នកកាន់កាប់ ។ លុះបានទទួលដំណឹងនេះ, ស្តេចក្រេស៊ុសក៏មានកំហឹងក្រេវក្រោធយ៉ាងខ្លាំង ៖ ទ្រង់ប្រកាន់យកបក្សខាងអាស្ទារ្យ ហើយក៏បានធ្វើសឹកសង្គ្រាមទៅលើពួកពែរ្ស (អ៊ីរ៉ង់សព្វថ្ងៃ) ។ ដោយស្តេចនេះមានសំបុកសម្បត្តិដ៏មហាអស្ចារ្យ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះជាមេទ័ពនៃប្រជាជាតិមួយ ដែលល្បីថាជាពូជអ្នកចំបាំងខ្លាំងក្លាជាងគេនៅលើផែនដីទៅទៀត... ទ្រង់ក៏បាននឹកថា គ្មានអ្វីដែលទ្រង់ធ្វើមិនបាននោះទេ ។ ជាការអភ័ព្វស្តេចនេះក៏បានត្រូវទទួលបរាជ័យទៅវិញ..., ទ្រង់ក៏បានថយខ្លួនមកពួនសម្ងំនៅទីក្រុងសារដឺ ។ ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មាន ទ្រង់ក៏បានត្រូវពួកខ្មាំងតាមមកឡោមព័ទ្ធ ហើយចាប់យកទៅធ្វើជាឈ្លើយ បន្ទាប់ពីមានការប្រយុទ្ធតស៊ូគ្នាចំនួន១៤ថ្ងៃ ។ គេចាប់អូសយកទ្រង់ទៅបង្ហាញខ្លួននៅពីមុខស្តេចសុីរុស ដែលបានបញ្ជាឲ្យគេដាក់ច្រវាក់ទ្រង់ ។ គេនាំទ្រង់យកទៅចងនៅលើគំនរអុសមួយយ៉ាងខ្ពស់ នៅកណ្តាលចំណោមក្មេងៗនៃជនជាតិលីឌី១៤នាក់... ដើម្បីដុតជាចំណីអគ្គីនៅចំពោះមុខស្តេចសុីរុសនិងមហាជនជាតិពែរ្ស ។ នៅពេលដែលគេយកភ្លើងមកដុត, ក្រេស៊ុសដែលបានធ្លាក់ទៅក្នុងសភាពដ៏សែនអាណោចអធមទៅហើយក៏បាននឹកឃើញទៅដល់ពាក្យសំដីប្រៀនប្រដៅរបស់សូឡុង ។ ស្តេចជាប់ទោសក៏ស្រែកថ្ងូរថា ៖ « ឱ! សូឡុង! សូឡុង! សូឡុង! » ។ អាការៈបើកមាត់ម្តងៗបែបនេះ ក៏បានធ្វើឲ្យសុីរុសមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់យ៉ាងខ្លាំង... ទ្រង់ក៏បានចាត់មនុស្សឲ្យទៅសាកសួរថា តើជាឈ្មោះព្រះណាមួយដែលជននេះស្រែកដង្ហោយហៅនៅពេលដែលខ្លួនមានទុក្ខ ។ ក្រេស៊ុសពុំបានឆ្លើយតបមួយម៉ាត់ ។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលគេបង្ខំឲ្យនិយាយ គាត់ក៏បានសុខចិត្តឆ្លើយ ដោយថ្លែងវាចាពោរពេញដោយទុក្ខសោក...

– ឱ! ខ្ញុំទើបបានបញ្ចេញឈ្មោះមនុស្សម្នាក់ ដែលពួកស្តេចទាំងឡាយគួរតែនាំគ្នាយកមករស់នៅក្បែរខ្លួន... ហើយដែលត្រូវគេចាត់ទុកថា សំដីរបស់គាត់មាន

តម្លៃថ្លៃថ្នូរជាងសម្បត្តិមាសពេជ្រកែវកងដែលស្តេចមានទៅទៀត ។ គេក៏បង្ខំឲ្យក្រេស៊ុសនិយាយបានច្រើនជាងនេះ...

– គឺជាអ្នកប្រាជ្ញម្នាក់នៅប្រទេសក្រិក, ជននេះពោលបន្ត, ដែលខ្ញុំបានកោះហៅឲ្យមកក្បែររូបខ្ញុំដើម្បីញ៉ាំងឲ្យគេកោតស្ញប់ស្ញែងអំពីសេចក្តីរុងរឿងរបស់ខ្ញុំ ។ ប៉ុន្តែគាត់នេះបាននិយាយមកកាន់ខ្ញុំបែបព្រងើយ, ហាក់ដូចជាចង់បង្ហាញឲ្យខ្ញុំឃើញថា រឿងទាំងអស់នេះគ្រាន់តែជាអំនួតប៉ុណ្ណោះ... ថាចាំឲ្យជីវិតរបស់ខ្ញុំចប់សិន, ហើយថាគេមិនត្រូវឲ្យតម្លៃហួសហេតុទៅលើសុភមង្គលមួយ ដែលជាដើមកំណើតនៃសេចក្តីទុក្ខវេទនា និងរឿងអភ័ព្វរាប់មិនអស់នោះទេ ។ នៅពេលនេះ ទើបបានខ្ញុំទទួលស្គាល់នូវលក្ខណៈពិតនៃសេចក្តីរៀបរាប់របស់គាត់ទាំងប៉ុន្មាន ដែលគាត់បានទូន្មានខ្ញុំ...

នៅពេលដែលក្រេស៊ុសកំពុងតែនិយាយ, ភ្នក់ភ្លើងក៏ឆេះឡើងពីខាងក្រោមចំណែកអណ្តាតភ្លើងក៏កាន់តែលិទ្ធនិងខិតឡើងទៅខាងលើជាលំដាប់ ។ ស៊ីរុសមានសេចក្តីរំភើបញាប់ញ័រយ៉ាងខ្លាំងចំពោះពាក្យសំដីរបស់ក្រេស៊ុស ។ សភាពហិនហោចអាណោចអធមរបស់ស្តេចម្នាក់ ដែលធ្លាប់តែមានឫទ្ធិអំណាច ធ្វើឲ្យបុគ្គលម្នាក់នេះមានការភ្ញាក់រព្ញកពីរូបខ្លួនឯង ។ ស៊ីរុសក៏នឹកថប់បារម្ភថា សេចក្តីអភ័ព្វបែបនេះ ក៏អាចធ្លាក់មកលើរូបខ្លួនឯងដែរទៅអនាគត ។ ទ្រង់ក៏បានបញ្ជាឲ្យគេពន្លត់ភ្លើងមួយរំពេច... ព្រមទាំងឲ្យយកច្រវាក់ចេញពីខ្លួនក្រេស៊ុស ។ ស្តេចបានផ្តល់កិត្តិយសជាច្រើនទៅឲ្យអ្នកទោសរបស់ទ្រង់ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់យកជននេះមកប្រើប្រាស់ជាទីប្រឹក្សាផ្ទាល់នៅក្នុងគណរដ្ឋមន្ត្រីរបស់ទ្រង់ ដើម្បីពិភាក្សាពីរឿងសំខាន់ៗក្នុងនគរ ។

* *

*

សូឡុងបន្ទាប់ពីឃ្លាតចាកពីក្រេស៊ុសទៅ, ក៏បានថយខ្លួនទៅនៅស៊ីលីស៊ី ដែលនៅទីនោះ គាត់បានបង្កើតទីក្រុងមួយដាក់តាមឈ្មោះគាត់ហៅថា សូឡូស ។ គាត់បានទទួលដំណឹងថា របបពីស៊ីស្សត្រាត កាន់តែមានការរីកធំធាត់នៅក្នុងអំពើជិះជាន់សង្កត់សង្កិនអមនុស្សធម៌... ហើយថាពួកអ្នកស្រុកនៅទីក្រុងអាតែ្មន កំពុងតែនឹកស្តាយក្រោយជាខ្លាំង ព្រោះតែពុំបានប្រឆាំងនឹងការប្លន់យកអំណាចរបស់បុគ្គលនេះកាលពីគ្រាដំបូង ។

សូឡុងបានសរសេរសំបុត្រមួយទៅកាន់អ្នកស្រុកអាតែ្មនដោយសេចក្តីដូច្នេះថា ៖

« ...អស់លោកខុសហើយ ដែលបានដាក់ទោសទៅលើព្រះជាម្ចាស់ អំពីរឿងសេចក្តីអភ័ព្វមួយ ដែលលោកបានបង្កើតដោយខ្លួនឯង ។ បើអស់លោកបានស្គាល់សេចក្តីទុក្ខលំបាកវេទនានៅក្នុងពេលសព្វថ្ងៃនេះ ក៏ដោយសារតែអស់លោកមានអាកប្បកិរិយារាក់កំភែលនិងខ្វះនូវវិចារណញ្ញាណ គឺពុំបានចង់ស្តាប់ពួកអ្នកដែលមានឆន្ទៈល្អចំពោះជាតិ បែរជាទៅជាចូលចិត្តស្តាប់ពាក្យសំដីផ្អែមល្ហែម និងផ្តេកផ្តួលជំនឿទៅលើល្បិចកល្បរបស់មនុស្សម្នាក់ ដែលមានគោលបំណងត្រឹមតែបោកបញ្ឆោតតែប៉ុណ្ណោះ ។ ពួកអស់លោកបានអនុញ្ញាតឲ្យបុរសម្នាក់នេះ កេណ្ឌអង្គរក្សសន្ធឹកសន្ធាប់ ដែលមាននាទីសំរាប់តែយកមកបង្ក្រាបពួកអស់លោកឲ្យរស់នៅក្នុងទាសភាពអស់មួយជីវិត » ។

ឆប៉េរីយ៉ង់ដ្រ, អ្នកកាន់អំណាចផ្តាច់ការម្នាក់ទៀតនៅកូរ៉ាំងថឺ បានរៀបរាប់ពីសភាពការណ៍នៃរដ្ឋរបស់ខ្លួនឲ្យសូឡុងស្តាប់ ក្នុងគោលបំណងស្នើរសុំយោបល់ ។ សូឡុងក៏ឆ្លើយតបតាមលិខិតដោយសេចក្តីដូច្នេះថា ៖

«លោកបានសរសេររៀបរាប់ប្រាប់ខ្ញុំអំពីមនុស្សជាច្រើន ដែលបានឃុបឃិតក្បត់ចំពោះរូបលោក ។ នៅពេលដែលលោកបានកំចាត់ខ្មាំងសត្រូវរបស់លោកអស់រលីងទៅ, ដោយយកពួកគេទៅពិឃាត លោកក៏គ្មានបានចំរើនអ្វីនៅក្នុងកិច្ចការរបស់លោកដែរ ។ ពួកមនុស្សខ្លះ ដែលលោកពុំបាននឹកស្មានសង្ស័យជាមុនបន្តិចសោះ ច្បាស់ជានឹងជីករណ្តៅដើម្បីរង់ចាំស្ទាក់រូបលោក... ឬមួយគឺជាមនុស្សម្នាក់ដែលមានការភ័យខ្លាចពីជីវិតខ្លួនឯង... ឬមួយគឺជាមនុស្សម្នាក់ទៀត ដែលមិនបានចូលចិត្តអំពីអំពើឃោរឃៅរបស់លោក ឬក៏ជាមនុស្សផ្សេងម្នាក់ទៀតដែលចង់កសាងអំពើល្អមួយសំរាប់ប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួន ។ បើចង់យកល្អ... លោកគួរតែឈប់ប្រើអំណាចជិះជាន់ផ្តាច់ការឲ្យបានដាច់ស្រឡះតាំងពីពេលនេះទៅ ។ ក៏ប៉ុន្តែបើលោកធ្វើមិនបានទេ លោកត្រូវទៅនាំយកកងទ័ពបរទេសឲ្យបានច្រើនគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបង្ក្រាបស្រុកលោកឲ្យបាក់ស្បាត ដើម្បីកុំឲ្យលោកភ័យខ្លាចរអែងពីរឿងអ្វីទាំងអស់ដែលអាចកើតឡើង និងដើម្បីឲ្យលោកមានកាតព្វកិច្ចចៀសវាងមិនទិនិរទោសជាណាម្នាក់សោះ » ។

សូឡុងបានឆ្លងកាត់ទៅស៊ីព្រ (Chypre) ។ គាត់បានចងមិត្តភាពជាមួយនឹងហ្វីឡូស៊ីព្រ ដែលជាស្តេចនៅអេពី ។ ក៏ប៉ុន្តែទីក្រុងនេះត្រូវបានសង់ឡើងនៅលើទីដីមួយស្ងួតហែងគ្មានជីវជាតិ ។ សូឡុងក៏បានជូនយោបល់ទៅដល់ហ្វីឡូស៊ីព្រថាគួរតែកសាងនគរនៅក្នុងតំបន់មួយដីល្អជាងនេះ ។ គាត់បានជ្រើសរើសទីវាលមួយដែលមានជីវជាតិល្អបានចាត់ចែងដឹកនាំឲ្យគេបំពេញវិធានការណ៍នេះដោយខ្លួនឯង... នៅទីបញ្ចប់គាត់ក៏បានទទួលលទ្ធផលយ៉ាងល្អប្រពៃ ។ ហ្វីឡូស៊ីព្រ ដោយ

មានអាការៈដឹងគុណចំពោះសូឡុង ក៏បានប្រសិទ្ធិនាមទីក្រុងនេះថា « សូឡេស»។

សូឡុងពុំមែនធ្លាប់ជាខ្មាំងសត្រូវជាមួយនឹងសេចក្ដីសប្បាយពេញមួយជីវិតគាត់នោះដែរ ។ គាត់ធ្លាប់ចូលចិត្តម្ហូបឆ្ងាញ់ពិសារ, ធ្លាប់ចូលចិត្តស្ដាប់ភ្លេង និងអ្វីៗដែលអាចញ៉ាំងឲ្យជីវិតមានរសជាតិ ។ ក៏ប៉ុន្តែគាត់ធ្លាប់ស្អប់ល្ខោន ដែលគាត់យល់ថាមានតែរឿងប្រឌិត សំរាប់នាំឲ្យអារម្មណ៍អណ្ដែតភ្លើតភ្លើន ។ គាត់បានយល់ថាកិច្ចការដូច្នេះ បណ្ដាលឲ្យមានការខូចខាតយ៉ាងខ្លាំងចំពោះសាធារណរដ្ឋ ពីព្រោះជាបុព្វហេតុធ្វើឲ្យកើតសភាពបះបោរគ្រប់យ៉ាង ។ កាលក្នុងពេលដែលគាត់ធ្លាប់ធ្វើជាទីប្រឹក្សាដែលមានគេស្ដាប់បង្គាប់នៅទីក្រុងអាត្ហែន, តេសពីស (Thepis) បានចាប់ផ្ដើមសំដែងឆាកសោកនាដកម្ម ដែលជននេះបាននិពន្ធដោយខ្លួនឯង ។ ល្ខោនសំដែងទាំងនេះបានធ្វើឲ្យប្រជាពលរដ្ឋផ្អើលមកទស្សនាយ៉ាងភ្លូកទឹកភ្លូកដី.. ពីព្រោះសាច់រឿងដែលគេបានសំដែងនោះ សុទ្ធសឹងតែជារឿងថ្មី ។ ថ្ងៃមួយសូឡុងក៏បានមកកំសាន្តអារម្មណ៍ក្នុងល្ខោនសំដែងនេះដែរ ។ លុះដល់ពេលល្ខោនបិទទ្វារ គាត់ក៏បានហៅតេសពីសមកស្ដីបន្ទោស ៖

– ឯងមិនចេះខ្មាស់អៀនទេឬ, សូឡុងពោល, គឺគ្រាន់តែជារឿងសំរាប់សើចសប្បាយទេតើ !

សូឡុងក៏យកដំបងដែលគាត់កាន់នៅដៃវាយទៅលើធរណី...

– អីចឹងហើយ, គាត់ពោលតប, បើកេគាំទ្រការភូតភរបៀបនេះ ដោយសើចលេងសប្បាយ... មិនយូរប៉ុន្មានទេ យើងគង់តែឃើញរឿងដូច្នេះឆ្លងចូលទៅក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ និងចូលទៅក្នុងបញ្ហារដ្ឋដ៏សំខាន់ៗចៀសមិនផុត...

គឺហេតុដូច្នេះហើយ បានជានៅក្នុងពេលដែលពីស៊ីស្ត្រាតបានបញ្ជាឲ្យគេសែងខ្លួនប្រឡាក់ពោរពេញទៅដោយឈាម ចូលមកកណ្ដាលទីសាធារណៈ សូឡុង ដោយបាននិយាយបីល្ខោនសំដែងខាងលើនេះក៏បានស្រែកថា ៖ « នេះហើយដើមកំណើតនៃការបោកប្រាស់ទាំងឡាយ » ។

អ្នកខ្លះយល់ថាសូឡុងជាអ្នកបានបង្កើតតុលាការក្រិកជំនាន់ដើម (Aréopage) ៖ គឺជាសមាគមអ្នកចេះដឹង និងអ្នកមានសមត្ថកិច្ច ដែលធ្លាប់បានកាន់ការគ្រប់ជាន់ថ្នាក់នៅទីក្រុងអាត្ហែន ។ ថ្ងៃមួយគេបានសួរទៅសូឡុងថា តើរដ្ឋណាមួយដែលមានសណ្ដាប់ធ្នាប់ជាងគេ ? « គឺជារដ្ឋមួយ, សូឡុងឆ្លើយតប, ដែលពួករាស្ត្រប្រជា ដែលមិនបានត្រូវគេប្រមាថនោះ ខំប្រឹងប្រែងពេញទំហឹងតែខែអយុត្តិធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅលើអ្នកដទៃនោះ... ហាក់ដូចជារឿងទាំងនោះត្រូវបានគេប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួនឯង ។ នៅពេលចូលវ័យចាស់ជរាជិតស្លាប់ សូឡុងបានចាប់ផ្ដើមសរសេរកំណាព្យអំពីកោះអាត្លង់ទីដ (Atlantide)... កោះនៃការស្រមៃមួយដែលពួក

អ្នកស្រុកអេឃីព្ទបានតំណាលប្រាប់គាត់ថា ឋិតនៅសែនឆ្ងាយដាច់ស្រយាលក្នុងមហាសមុទ្រដែលគេមិនទាន់បានទៅដល់ ។ កិច្ចការនិពន្ធនេះមិនទាន់បានចប់ផង គាត់ក៏បានទទួលមរណភាពទៅ ។ គឺនៅចំពេលអូឡាំព្យ៉ាដទី៥៥... ពេលដែលគាត់បានមកដល់អាយុ៨០ឆ្នាំ ។ គាត់បានធ្វើកិច្ចបណ្ដាំឲ្យគេយកឆ្អឹងរបស់គាត់ទៅកោះសាឡាមីនឲ្យដុតទៅជាផេះ ហើយឲ្យយកធាតុទៅគ្រវែងចោលតាមស្រែចំការ ។ បន្ទាប់ពីមរណភាពរបស់គាត់ទៅ អ្នកស្រុកនោទីក្រុងអាត្ហែនបានសង់រូបសំណាក់របស់គាត់មួយធ្វើពីសំរឹទ្ធ ៖ គេឃើញស្លូឡុងកាន់សៀវភៅច្បាប់មួយនៅដៃ នៅក្នុងសំលៀកបំពាក់ជាមេដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋ ។ ឬកអ្នកស្រុកសាឡាមីនបានកសាងរូបសំណាកមួយទៀត បង្ហាញពីរូបគាត់ក្នុងឋាន:ជាវាគ្មិន ដែលកំពុងតែនិយាយទៅកាន់សាធារណជន, ដែលលាក់បង្កប់នៅក្នុងផ្លត់សំពត់តុលាការរបស់គាត់ ។៚

❑ ❑

❑